

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри

_____ С.В. Вишневецька
«_____» _____ 2020р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА
Освітньо-професійна програма «ПРАВознавство»

**Тема: «ДОМЕННІ ІМЕНА ЯК ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ
ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ»**

Виконавець:

студентка
групи ПР-202Мз
(батькові)

(підпис)

І.М. Новгородська
(прізвище, ім'я, по-

Керівник:

к.ю.н., доц.кафедри
(батькові)

(підпис)

В.В Філінович
(прізвище, ім'я, по-

Київ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут інноваційних освітніх технологій
(Юридичний факультет)
Кафедра цивільного права і процесу
Освітньо-професійної програми «Правознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
С.В. Вишновецька
«__» _____ 2020 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання дипломної роботи
Новгородської Інни Миколаївни

1. Тема роботи «Доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту»

затверджена наказом ректора від «22» листопада 2019 р. № 2701/ст.

2. Термін виконання роботи: з 25 листопада 2019 р. по 26 лютого 2020 року

3. Вихідні дані роботи: визначення правової природи доменних імен як засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, виявлення недоліків у їх правовому регулюванні та формулювання пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства щодо захисту доменних імен як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту.

4. Зміст пояснювальної записки: з'ясувати історико-правові аспекти виникнення доменних імен; окреслити підходи до розуміння доменних імен; охарактеризувати доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту; дослідити аспекти реєстрації доменних імен та зміст прав на них; здійснити правову характеристику угоди про реєстрацію доменного імені; визначити питання захисту прав власників доменних імен; визначити об'єктно-суб'єктний склад у спорах щодо доменних імен; з'ясувати практику вирішення доменних спорів в Україні.

5. Календарний план-графік

№ пор	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
-------	----------	------------------	------------------------

1	Вибрати тему дипломної роботи	до 20.11.2019	виконано
2	Затвердити тему і план роботи у наукового керівника	до 26.11.2019	виконано
3	Визначити статистичну, інформаційну базу дослідження скласти бібліографію	до 19.12.2019	виконано
4	Оформити і обговорити з науковим керівником перший розділ роботи	до 14.01.2020	виконано
5	Оформити і обговорити з науковим керівником другий розділ роботи	до 21.01.2020	виконано
6	Оформити і обговорити з науковим керівником третій розділ роботи	до 31.01.2020	виконано
7	Доопрацювати роботу, оформити її кінцевий варіант	до 03.02.2020	виконано
8	Отримати відгук керівника та рецензію	до 11.02.2020	виконано
9	Підготувати доповідь на захист	до 20.02.2020	виконано

6. Консультанти з окремих розділів

Розділ	Консультант (посада, П.І.Б.)	Дата, підпис	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Консультанти з окремих розділів не залучались			

7. Дата видачі завдання: 25.11.2019 р.

Керівник дипломної роботи _____ к.ю.н. Філінович Валерія Вікторівна
(підпис)

Завдання прийняв до виконання _____ Новгородська Інна Миколаївна
(підпис)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «**Доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту**»: 105 сторінки, 113 використаних джерел.

ДОМЕННЕ ІМ'Я, ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ, ЗАХИСТ ДОМЕННИХ ІМЕН, ПРАВА НА ДОМЕННІ ІМЕНА.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, врегульовані нормами цивільного законодавства, що виникають у зв'язку з набуттям та реалізацією прав на доменні імена.

Предметом дослідження є доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Метою дослідження є визначення правової природи доменних імен як засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, виявлення недоліків у їх правовому регулюванні та формулювання пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства щодо захисту доменних імен як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту. Для того, щоб досягти поставленої мети необхідно вирішити такі основні взаємопов'язані **завдання**: з'ясувати історико-правові аспекти виникнення доменних імен; окреслити підходи до розуміння доменних імен; охарактеризувати доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту; дослідити аспекти реєстрації доменних імен та зміст прав на них; здійснити правову характеристику угоди про реєстрацію доменного імені; визначити питання захисту прав власників доменних імен; визначити об'єктно-суб'єктний склад у спорах щодо доменних імен; з'ясувати практику вирішення доменних спорів в Україні.

Методи дослідження. Методологічне підґрунтя даної роботи становлять загальний науковий метод дослідження, діалектичний, порівняльний, системний, історичний, формально-логічний, логічно-нормативний, статистичний метод, а також методи моделювання і прогнозування.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОМЕННИХ ІМЕН.....	11
1.1. Історико-правові аспекти виникнення доменних імен.....	11
1.2. Підходи до розуміння доменних імен.....	17
1.3. Доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту.....	27
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАБУТТЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ НА ДОМЕННІ ІМЕНА.....	37
2.1. Аспекти реєстрації та зміст прав на доменні імена.....	37
2.2. Правова характеристика угоди про реєстрацію доменного імені....	46
2.3. Захист прав власників доменних імен.....	58
РОЗДІЛ 3. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ГАЛУЗІ ЗАХИСТУ ДОМЕННИХ ІМЕН ЯК ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ	68
3.1. Об'єктно-суб'єктний склад у спорах щодо доменних імен.....	68
3.2. Практика вирішення доменних спорів в Україні	77
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ccTLD	– домени верхнього рівня кодів країн (country code top level domains)
DNS	– система доменних імен (domain name system)
gTLD	– домени верхнього рівня загального призначення (generic TLD)
IANA	– Адміністрація адресного простору Інтернет (Internet Assigned Numbers Authority)
ICANN	– некомерційна приватна Інтернет-корпорація з присвоєння доменних імен та IP-адрес
RFC (Request for Comments)	– інформаційні документи мережі Інтернету, що містять технічні специфікації та стандарти
TLD	– домен верхнього рівня (Top-level domain)
UANIC	– об'єднання підприємств в галузі телекомунікацій, інформатизації та інтернет «Український мережевий інформаційний центр»
UDRP	– Єдина політика вирішення спорів про доменні імена (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy)
WHOIS	– сервіс, що забезпечує публічний доступ до інформації стосовно реєстраційних даних домену, зокрема реєстранта та реєстратора доменного імені
WIPO/BOIP	– World Intellectual Property Organization / Всесвітня організація інтелектуальної власності
ЦК України	– Цивільний кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми. Розвиток інформаційних технологій, зростання ролі інформації та швидкість обміну нею, легкий та швидкий доступ до мережі Інтернет за допомогою різноманітних технологій та пристроїв, призвели до значного збільшення можливостей реалізації товарів та послуг та вивели економічні відносини на рівень інтернет-спілкування та співробітництва. По суті, Інтернет перетворився на невід'ємний елемент, без якого не обходиться здійснення будь-якої бізнес-операції.

В таких умовах зростає важливість та значення доменного імені як нового виду ідентифікуючих позначень, які використовуються для вирізнення інформаційних ресурсів у межах глобальних інформаційних систем. При цьому, в сучасних умовах доменне ім'я стає не просто сукупністю позначень, а «візитівкою» Інтернет-ресурсу, засобом його індивідуалізації, а питання правової охорони даного об'єкту набуває все більшої актуальності.

Водночас, доменні імена виступають не тільки як засоби адресації в мережі Інтернет, а й як особливий об'єкт цивільного обороту. Маючи складну правову природу, вони схожі з торговельними марками (знаками для послуг), комерційним (фірмовим) найменуванням, що нерідко призводить до правових колізій, пов'язаних із виключними правами на доменні імена та на інші схожі об'єкти права інтелектуальної власності.

Багатоманітність думок та одночасна відсутність єдиного підходу до формулювання поняття доменного імені, законодавча невизначеність його правового режиму та місця в системі об'єктів як цивільного права, так і права інтелектуальної власності, наявність різних підходів в судовій практиці при вирішенні доменних спорів, зокрема, щодо кіберсквотингу та недобросовісної конкуренції тощо, посилюють увагу вчених та актуальність дослідження питань доменних імен.

Теоретичні напрацювання за проблематикою дипломного дослідження, які стосувалися цивільно-правового регулювання доменних імен та їх правової

природи, відображені в комплексних наукових дослідження таких вчених, як Бойко Д. В. «Правова природа доменних імен Інтернет» (2005 р.) та Бонтлаб В. В. «Цивільно-правове регулювання доменних імен» (2006 р.).

Науково-теоретичною базою дипломного дослідження послужили праці таких вітчизняних і зарубіжних учених як: Агеєнко А. А., Булат Н.М., Гладка К. І., Грицай В. І., Демченко Т. С., Дмитрик Н. А., Жилінкова І. В., Єсімов С. С., Калятін В. О., Кодинець А. О., Кулинич О. О., Майданик Н. І., Мілютін З. Ю., Наумов В. Б., Підопригора О. О., Серго А. Г., Татарникова К. Г., Філінович В.В. та ін.

Водночас, аналіз судової практики свідчить про те, що не всі проблемні питання, які мають бути предметом уваги науковців, на даний час вирішені (зокрема, законодавча врегульованість відносин, що виникають з приводу реєстрації та використання доменних імен, процедури вирішення спорів, які виникають в разі зіткнення права на доменні імена з правами на інші засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, запровадження альтернативних способів вирішення доменних спорів тощо).

Емпіричною базою роботи є Конституція України, законодавчі акти Верховної Ради України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти центральних органів виконавчої влади, узагальнення практики вирішення доменних спорів, публікації в періодичних виданнях, енциклопедична й довідкова література.

Мета та завдання дослідження. Метою дипломної роботи є визначення правової природи доменних імен як засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, виявлення недоліків у їх правовому регулюванні та формулювання пропозицій, спрямованих на удосконалення законодавства щодо захисту доменних імен як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі основні **завдання**:

- з'ясувати історико-правові аспекти виникнення доменних імен;
- окреслити підходи до розуміння доменних імен;
- охарактеризувати доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту;

- дослідити аспекти реєстрації доменних імен та зміст прав на них;
- здійснити правову характеристику угоди про реєстрацію доменного імені;
- визначити питання захисту прав власників доменних імен;
- визначити об'єктно-суб'єктний склад у спорах щодо доменних імен;
- з'ясувати практику вирішення доменних спорів в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, врегульовані нормами цивільного законодавства, що виникають у зв'язку з набуттям та реалізацією прав на доменні імена.

Предметом дослідження є доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальновизнані наукові критерії об'єктивності та комплекс дослідницьких підходів і методів, які забезпечили всебічний аналіз доменних імен як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Підґрунтям дослідження є діалектичний метод наукового пізнання явищ дійсності у їх взаємозв'язку та розвитку. Завдяки застосуванню системного підходу стало можливим встановити зв'язки доменних імен з суміжними явищами та визначити їх місце в системі об'єктів цивільного права та права інтелектуальної власності.

Досягнення задач дослідження зумовило використання також таких методів, як: історичний (дав можливість з'ясувати еволюцію доменних імен); формально-логічний метод (використано для аналізу та поглиблення понятійного апарату); класифікації та групування (для визначення об'єктно-суб'єктного складу у доменних спорах); за допомогою правового моделювання та порівняльно-правового методів досліджено підходи щодо розуміння доменних імен, а також щодо практики вирішення доменних спорів в арбітражі та судах; методи аналізу і синтезу, синергетичний метод надали можливість комплексно дослідити проблемні аспекти процесу набуття та реалізації прав на доменні імена; метод моделювання забезпечив розробку пропозицій щодо удосконалення законодавства в частині покращення захисту доменних імен.

Усі методи дослідження використовувалися у взаємозв'язку для досягнення всебічності, повноти й об'єктивності дослідження та істинності наукових результатів. Теоретичні висновки й практичні рекомендації ґрунтуються на вимогах логіки щодо визначеності, послідовності та несуперечності суджень.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дипломна робота є комплексним дослідженням, присвяченим питанням доменних імен як засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дипломного дослідження рекомендується для використання у навчальному процесі, в процесі проектно-нормативної роботи, підготовки правових висновків.

Публікації. Результати дипломного дослідження були опубліковані в одній статті у науковому журналі:

Філінович В.В., Новгородська І.М. Захист прав власників доменних імен / В.В. Філінович, І.М. Новгородська // Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 5. С. 136-138.

РОЗДІЛ 1. ПРАВОВА ПРИРОДА ДОМЕННИХ ІМЕН

1.1. Історико-правові аспекти виникнення доменних імен

Розвиток людства останніми десятиліттями супроводжується стрімким та безперервним розвитком інформаційних і комунікаційних технологій, які являють собою основний вектор технологічного розвитку сучасного суспільства. Зазначені технології виступають основою вдосконалення матеріальних засобів виробництва, предметів споживання тощо. Особливе місце в зазначеному процесі належить глобальній інформаційно-телекомунікаційній мережі Інтернет, яка є засобом масової комунікації і активно використовується в сучасному житті. Удосконалення інтернет-технологій і їх активне впровадження в повсякденне суспільне життя ставить на порядок денний напрацювання адекватних, а іноді і абсолютно нових підходів до правового регулювання відповідних груп відносин. Розширення сфери правового регулювання не могло залишити поза увагою і сферу доменних імен як важливої складової сучасної конфігурації інтернет-простору.

Система доменних імен (Domain name system – DNS) створювалася як зручний спосіб запису адреси електронної пошти, яка з'явилася в 1971 році і стала одним з основних засобів комунікації в рамках мережі NSFNet (міжуніверситетська мережа Національного Наукового Фонду США). Число підключених до цієї мережі комп'ютерів постійно зростала. В кінцевому підсумку, коли мережа розрослася до декількох сотень комп'ютерів, стало очевидним, що система найменування хостів не здатна виконувати свої завдання в умовах збільшеного обсягу інформації. Проблема загострилася при призначенні адрес електронної пошти. У зв'язку з цим в 1981 році Девід Міллс запропонував ввести певні правила складання адрес електронної пошти, які базувалися на понятті «домен», що об'єднував декілька хостів. Саме з подачі Міллса з'явився значок @, яка відділяла доменне ім'я від імені користувача та хоста [1]. Ідеї Міллса трохи пізніше були розвинені Джоном Постелом, який рекомендував прийняти ієрархічну систему найменування хостів і відмовитися від адреси у вигляді

user@host на користь адреси user@domain. Нововведення, внесені Постелом, дозволили створити необмежену ієрархію доменних імен. У 1983 році з'явилися перші домени загального користування з позначеннями EDU, GOV, COM, MIL, ORG, NET і INT, і вже в березні 1985 року був зареєстрований перший домен Symbolic.com.

Досліджуючи історико-правові аспекти виникнення доменних імен Бонтлаб В.В. зазначає, що вони є логічним та закономірним результатом процесів глобалізації ринкових економічних відносин, розповсюдження мережі Інтернет та її активного використання у всіх сферах суспільства, зокрема, в підприємницькій діяльності [2].

Вказуючи на тісний зв'язок доменних імен із розвитком мережі Інтернет, вчений виділяє три основні етапи їх становлення:

перший етап – етап виникнення протоколів передачі даних – IP-адрес – цифрового прототипу доменних імен, що характеризується створенням певних передумов для користувачів інформаційних ресурсів мережі Інтернет. Із правової точки зору на цьому етапі регулювання здійснюється на рівні відомчих нормативних актів та саморегулювання.

другий етап – перехідний етап від використання IP-адрес до їх словесного заміника, власне доменних імен. Даний етап характеризується переорієнтацією мережі Інтернет із військових на загальносуспільні потреби і, як наслідок, розширення використання доменних імен, що пов'язане із зручністю в користуванні. На цьому етапі до доменних імен починають проявляти інтерес державні органи, що посилює роль підзаконних нормативно-правових актів на регулювання даного питання.

третій етап – етап використання доменних імен у комерційній діяльності, що сприяло вдосконаленню правової регламентації доменних імен на рівні національного та міжнародного законодавства. Цей етап характеризується посиленням договірно-правового регулювання відносин щодо використання доменних імен [2].

На нашу думку, прийняття Закону України «Про телекомунікації» та внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» слід

визнати початком відліку в правовому регулюванні відносин щодо доменних імен в національному законодавстві.

Так, у 2002 році Законом України «Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності» від 4 липня 2002 року ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» було доповнено абзацом, що визначав поняття «доменне ім'я» як ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в Інтернеті [3]. Таким чином, дане поняття об'єднало дві основні ознаки доменного імені (адресація комп'ютерів і адресація ресурсів), але ніяким чином не пояснювало його правову природу.

В свою чергу Закон України «Про телекомунікації» зафіксував визначення «домен», «домен.UA», «домен другого рівня» [4, абз. 12-14 ч. 1 ст. 1], «адреса мережі Інтернет» [4, абз. 5 ч. 1 ст. 1] тощо.

Водночас, Закон України «Про телекомунікації» містить ст. 56, яка стосується адміністрування адресного простору українського сегмента мережі Інтернет, яке включає «комплекс організаційно-технічних заходів, необхідних для забезпечення функціонування технічних засобів підтримки адресування, у тому числі серверів доменних назв українського сегмента мережі Інтернет, реєстру домену.UA в координації з міжнародною системою адміністрування мережі Інтернет, спрямованих на систематизацію та оптимізацію використання, обліку та адміністрування доменів другого рівня, а також створення умов для використання простору доменних імен на принципах рівного доступу, захисту прав споживачів послуг Інтернет та вільної конкуренції». Ця ж стаття визначає його цілі, та суб'єктів, що здійснюють таке адміністрування. При цьому вказується на необхідність дотримання міжнародних вимог при утворенні адресного простору, розподілі і наданні адрес, маршрутизації інформації між адресами [4, ч. 1 ст. 56].

На рівні підзаконних актів в цей період були прийняті ряд нормативно-правових актів, які стосувалися переважно питань адміністрування доменних зон: Порядок підключення до глобальних мереж передачі даних, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12.04.2002 року [5], розпорядження Кабінету Міністрів України «Про адміністрування домену «.UA»» від 22.07.2003 року [6],

Концепція розвитку телекомунікацій в Україні, схвалена Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 червня 2006 року [7].

Водночас прийнято нормативно-правові акти, які стосуються адміністрування безпосередньо домену .GOV.UA: Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади, затверджений Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України та Державним комітетом зв'язку та інформатизації України від 25 листопада 2002 року [8], Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів, затверджене Постановою КМУ від 17 березня 2004 року [9].

Наступник кроком в правовому регулюванні доменних імен в Україні стало затвердження Основних засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки [10], в яких передбачалося, що з метою підвищення ефективності розвитку інформаційного суспільства необхідно створити цілісну систему законодавства, гармонізовану з нормами міжнародного права з питань розвитку інформаційного суспільства, зокрема здійснити кодифікацію інформаційного законодавства. Необхідно підготувати та прийняти Інформаційний кодекс України, включивши до нього розділи, зокрема про засади електронної торгівлі, правову охорону прав на зміст комп'ютерних програм, удосконалення захисту прав інтелектуальної власності, в тому числі авторського права при розміщенні та використанні творів у мережі Інтернет, про охорону баз даних, дистанційне навчання, телемедицину, надання органами державної влади та органами місцевого самоврядування юридичним та фізичним особам інформаційних послуг з використанням мережі Інтернет, комерційну таємницю тощо [10, п. 2 р. III].

Однак, на сьогодні подальша доля кодексу, та визначення в ньому місця для норм, спрямованих на врегулювання питань доменних імен залишається невизначеною та актуальною.

Роком пізніше в Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» були внесені зміни, зокрема, ч. 1 ст. 20 було доповнено абзацом другим: «Порушенням прав власника свідоцтва вважається також використання без його

згоди в доменних іменах знаків та позначень, вказаних у пункті 5 статті 16 цього Закону» [11].

Фактично, такими змінами законодавець встановив пріоритет прав володільців торгових марок над правами володільців доменних імен. З приводу таких змін вченими висловлюється обґрунтована критика та висловлюються пропозиції щодо скасування такого пріоритету з огляду на те, що його практичне застосування ставить у нерівні правові умови володільців торговельних марок із володільцями доменних імен [12, С. 568; 2].

Після 2006 року підзаконні нормативно-правові акти, які б стосувалися регулювання відносин щодо доменних імен, в Україні не приймалися.

Лише в 2015 році Постановою Кабінету міністрів України від 21 жовтня 2015 року були затверджені Вимоги до доменних імен державних органів в українському сегменті Інтернету [13], що дає підстави говорити про початок нового етапу в розвитку українського законодавства в питанні доменних імен. Фактично, з прийняттям цієї постанови в національному законодавстві вперше отримала визнання україномовна доменна зона, оскільки передбачалося, що реєстрація доменних імен державних органів може здійснюватися у зоні.UKR.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2016 року [14] схвалена Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Без перебільшення схвалена Концепція є надзвичайно важливою в історичному аспекті регулювання доменних імен, оскільки вона вперше в національному законодавстві прямо вказує на належність доменного імені до об'єктів права інтелектуальної власності. Так, поряд з ліквідацією Державної служби інтелектуальної власності передбачається створення «національного органу інтелектуальної власності», до завдань якого, в числі інших буде належати провадження діяльності, пов'язаної з охороною нетрадиційних об'єктів права інтелектуальної власності та інших результатів інтелектуальної діяльності (доменні імена, генетичні ресурси, традиційні знання, фольклор тощо) [14].

І хоча наразі є очевидним, що процес створення «національного органу інтелектуальної власності» далекий від завершення (на даний час повноваження

ліквідованої Державної служби інтелектуальної власності передані до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства, в той час як такий орган повинен мати інший, ніж міністерство, статус), визнання в чинному законодавстві доменного імені як об'єкта інтелектуальної власності є фактом, що відбувся.

Разом з тим на рівні законодавчому подальший розвиток правове регулювання доменних імен в нашій країні не одержало. Між тим, варто зауважити, що дана проблема є актуальною не лише для нашої, а й для інших держав. Для прикладу, у деяких країнах доменні імена охороняються у якості інших об'єктів права інтелектуальної власності. Так, у Німеччині веб-сайт вважається твором з позицій авторського права, відповідно оригінальна частина найменування сайту (доменне ім'я) визнається найменуванням твору [15].

У Великобританії про доменні імена згадується тільки у Акті про товарні знаки 1994 року (Trade Mark Act 1994), який встановлює пріоритет права на товарний знак над правом на доменне ім'я (якщо особа зареєструвала доменне ім'я, що містить у собі товарний знак, то особа-реєстрант доменного імені порушує положення Акту 1994 року) [16]. Аналогічна норма існує і в законодавстві США (у Federal Trademark Dilution Act 1996 року) [17, с. 83]. Відповідного законодавчого регулювання доменні імена не отримали і у Російській Федерації [18, с. 27].

Разом з тим, безпосередньої охорони доменні імена у якості самостійних об'єктів права інтелектуальної власності у праві практично жодної з країн ще не отримали, не має й відповідних міжнародних актів, які б регулювали дані питання [12, с. 569].

Враховуючи зазначене, у вітчизняній історії правової регламентації відносин у сфері доменних імен можна виділити декілька періодів:

І період (2002-2006 р.р.) – внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та фіксація поняття «домене ім'я»; прийняття Закону України «Про телекомунікації»; прийняття підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання відносин, що виникають з приводу адміністрування доменних зон;

II період (2007-2015 р.р.) – розвиток правового регулювання доменних імен можна назвати мінімальним (Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» щодо пріоритетності прав володільців торговельних марок над правами володільців доменних імен);

III період (2015 р. – по теперішній час) – в національному законодавстві вперше: зафіксована україномовна доменна зона.UKR; доменне ім'я визнано об'єктом права інтелектуальної власності (Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності).

Таким чином, процес виникнення та розвиток доменних імен опосередкований швидким розвитком та глобальним поширенням мережі Інтернет. Пройшовши шлях від виконання суто технічної функції – адресації в Інтернет-мережі до комерціалізації, наразі доменні імена виступають одним із засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту.

1.2. Підходи до розуміння доменних імен

Складність та недостатня врегульованість доменних імен в законодавстві України зумовлює необхідність проаналізувати існуючі визначення доменних імен у чинному законодавстві та доктрині цивільного права.

Однак, в першу чергу існує необхідність встановити співвідношення між поняттями «доменне ім'я» та «домен», якими, як було встановлено вище, оперує законодавство України.

Згідно ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» доменне ім'я – це ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів у всесвітній мережі Інтернет [19]. Водночас ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» визначає домен як частину ієрархічного адресного простору мережі Інтернет, яка має унікальну назву, що її ідентифікує, обслуговується групою серверів доменних імен та централізовано адмініструється [4]. Слід також

відзначити, що визначення поняття «домен» міститься і у відомчому нормативно-правовому акті МОЗ України, а саме в Положенні про Галузеву інформаційно-телекомунікаційну систему Міністерства охорони здоров'я України «Health Net», затвердженому наказом МОЗ № 208 від 26.04.2007 [20], в п. 4 розділу II якого домен визначається як частину ієрархічного адресного простору Галузевої інформаційно-телекомунікаційної системи «Health Net», яка має унікальну назву, що її ідентифікує, та обслуговується центральним вузлом. Таким чином, кожен з названих нормативно-правових актів фіксує одне з понять без взаємозв'язку з іншим, що не сприяє правильному розумінню їх співвідношення.

Обидва поняття містяться лише в Порядку підключення до глобальних мереж передачі даних, затверджений Постановою КМУ № 522 від 12.04.2002 розмежовуючи їх таким чином: домен – це частина адресного простору в мережі Інтернет, призначена для ідентифікації комп'ютера або групи комп'ютерів; доменне ім'я – це буквено-цифровий вираз, що ідентифікує будь-який комп'ютер абонента в інформаційній мережі Інтернет [21, п. 2].

В науковій літературі також вказується на необхідність розмежування цих понять. Зокрема, Семенова Т. В. зазначає, що домен представляє собою область простору ієрархічних імен мережі Інтернет, яка обслуговується набором серверів доменних імен (DNS) і централізовано адмініструється. Найправіша група символів у доменному імені означає домен першого (верхнього) рівня, розташована перед нею – домен другого рівня і т.д. Наприклад, у домена першого рівня .COM (доменна зона .COM) може бути домен другого рівня tele.com, у домена другого рівня tele.com можуть бути, наприклад, домени третього рівня soft.tele.com і hard.tele.com і т.д. Оскільки доменне ім'я читається з ліва на право, то воно, таким чином, послідовно називає рівні – від найнижчого до найвищого [22, с. 189].

Хоча різниця між доменним ім'ям та доменом незначна, однак їх розмежування є доцільним, оскільки вони співвідносяться як часткове та загальне: реєстрація доменного імені відбувається в межах певної доменної зони, яка, як і домен, є складовою частиною доменного імені, який виступає не тільки засобом адресації

комп'ютерів і ресурсів у всесвітній інформаційній мережі Інтернет, а й є унікальною назвою домену.

Водночас, міжнародні технічні стандарти (RFC), які визначають функціонування інформаційної мережі Інтернет (в тому числі RFC-1034), розглядають поняття домену та доменного імені як синоніми. Так, в розділі 2.1. зазначено, що терміни «домен» або «доменне ім'я» використовуються в багатьох контекстах, які не залежать від DNS, описаної в даному документі [23].

Законодавча невизначеність, закладена в обох згаданих Законах, щодо галузевої приналежності об'єктів регулювання дає підстави для сумнівів, щодо того, чи можуть взагалі доменні імена та домени вважатися об'єктом дослідження цивільного права.

Зазначені у ст. 1 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» визначення опосередковано характеризують доменні імена, оскільки не містять чіткої вказівки, до об'єктів якої галузі чи підгалузі права вони відносяться. Це ставить під сумнів той факт чи можна їх взагалі вважати об'єктом дослідження цивільного права.

Так, Єсімов С. С. вказує на подвійність правової природи доменного імені: як об'єкта права інтелектуальної власності та як об'єкта інформаційного права. На його думку, під час розгляду спорів щодо доменного імені в межах різних процедур (як міжнародних, так і національних) не повинні ігноруватися питання його інформаційної природи та інформаційно-правового статусу, оскільки міжгалузевий характер відносин із приводу доменних імен вказує на те, що й інститут доменного імені є складовою частиною інформаційного права [24, с. 160].

Водночас дослідники вказують на те, що законодавство ряду країн відносить аспекти регулювання відносин у всесвітній інформаційній мережі Інтернет до сфери права інтелектуальної власності. Але, на їх думку, не варто забувати, що реєстрація і користування доменними іменами здійснюється, як правило, на договірній основі, що може слугувати базою для включення їх в систему договірної права. Також дослідники вважають, що до теперішнього часу залишається відкритим питання про можливість існування виключного права на

доменне ім'я, а також питання про можливість регулювання доменного імені нормами права власності та про інституційну приналежність доменного імені [22, с. 190].

Відповіді на ці питання лежать в площині встановлення правової природи доменного імені, над дослідженням якої тривалий час працюють вчені. З цього приводу в науці цивільного права визначилось кілька підходів.

В першу чергу, доменне ім'я є засобом індивідуалізації. Так, Калятин В. О. стверджує, що доменні імена не тільки виступають адресою комп'ютера в інформаційній мережі Інтернет, але є й засобом індивідуалізації їх володільця, товарів та послуг. На його думку, доменне ім'я здатне повідомляти додаткову інформацію про свого володільця, відповідних товарах або послугах, вказувати на географічну прив'язку, виконувати рекламну й гарантійну функції [25, с. 55].

Перший аргумент прихильників цієї позиції ґрунтується на тому, що зручний веб-сайт дуже важливий для підприємства. Не слід відкидати і психологічний момент. Він пов'язаний із тим, що більшість людей шукає незнайомий домен методом підбору. У випадку, якщо компанія при рекламуванні своїх товарів, послуг не вказала точної адреси в мережі, то частіше всього користувач, позбуваючись від дзвінків у довідкову службу, спробує знайти сайт компанії навмання, вводячи в адресну стрічку її комерційне (фірмове) найменування (чи його частину) або торговельну марку [26, с. 68].

Другий аргумент – це унікальність доменної адресації в мережі в силу технологічних причин. Інтернет робить жорсткішими правила конкурентної боротьби, дозволяючи лише одному володільцю торговельної марки і/або комерційного (фірмового) найменування зареєструвати його в якості домену. При цьому адреса такого володільця в мережі становиться його перевагою перед конкурентами, набуваючи комерційної цінності [26, с. 68].

Той факт, що доменне ім'я служить для індивідуалізації особи в просторі інформаційної мережі Інтернет, а рівно як і загальній об'єктивній дійсності, на думку Наумова В. Б., дає основу вважати, що з точки зору функціональності

доменне ім'я і відповідний клас об'єктів права інтелектуальної власності дуже схожі, якщо не сказати більше [27].

Дмитрієв С. та Рузакова О., стверджують, що крім функцій адресації в Інтернеті, доменні імена виконують функції, аналогічні функціям торговельних марок. Основна вартість Інтернет компанії складається з її престижу, тобто «goodwill». «Goodwill» – це умовна вартість ділових зв'язків, нематеріальних активів, престижу торговельної марки, стійкої клієнтури, репутації та іншого. Він здобувається внаслідок росту репутації компанії серед клієнтів протягом багатьох років і дозволяє отримувати доходи, які перевищують доходи, отримані при його відсутності. «Goodwil» Інтернет-компанії безпосередньо об'єктивується в її доменному імені, оскільки саме воно є сполучною ланкою між компанією та клієнтами. Тому доменні імена добре зарекомендувавши себе серед сайтів мають високу вартість і часто є об'єктами купівлі-продажу [28].

Водночас, заявою Комітету Міністрів Ради Європи визначено, що «вибір доменного імені або послідовності імен може бути використано для ідентифікації та опису розміщеного на їх сайтах контенту, для розповсюдження певної точки зору чи створення просторів для спілкування, взаємодії, зібрань та об'єднань для різноманітних соціальних груп і громад» [29, п. 7]. Тобто, в даному випадку доменне ім'я може виступати не лише як засіб адресації чи індивідуалізації, але і як спосіб вираження свободи поглядів і думок.

Наведені вище підходи до розуміння правової природи доменних імен свідчать про багатоманітність та складність цього явища, а також про те, що доменне ім'я може виступати в якості: 1) адреси комп'ютера в Інтернеті (засіб індивідуалізації Інтернет-ресурсу); 2) засобу індивідуалізації безпосередньо самого володільця, а також його товарів і послуг; 3) засобу вираження свободи поглядів і думок.

Відповідно до цього в доктрині цивільного права сформувалося три підходи щодо визначення доменного імені:

1) технічний. Прихильники цього підходу зазначають, що доменне ім'я є словесним позначенням певного ресурсу, яке використовується замість цифрової адреси (Internet Protocol) і яке конкретизує шлях до інформаційного ресурсу в

телекомунікаційному середовищі шляхом адресації до певного вузла Інтернету [30, с. 56];

2) цивільно-правовий. В даному випадку основною функцією доменного імені є індивідуалізація інформаційних ресурсів, які належать фізичним і юридичним особам у всесвітній інформаційній мережі Інтернет [31, с. 54];

3) змішаний. Прихильники даного підходу розуміють доменне ім'я як унікальне символічне ім'я, призначене для ідентифікації ресурсів у всесвітній інформаційній мережі Інтернет і виокремлене в рамках системи адресації, яка визнана національною адміністрацією зв'язку в якості стандартної для використання в мережі Інтернет [32].

На нашу думку, більш вдалою видається позиція представників останнього підходу. Він закладає підґрунтя для більш повної характеристики правової природи доменних імен на основі поєднання їх технічних та правових ознак і встановлення належності доменних імен до засобів індивідуалізації.

Визначення поняття доменного імені та його правової природи вимагає також з'ясування питання класифікації доменних імен, оскільки їх видова приналежність може тягти за собою настання певних правових наслідків під час реєстрації.

Відповідно до документа ICANN «Top-Level Domains» («Домени верхнього рівня»), система доменних імен утворює деревоподібну ієрархію. У ній кожен домен верхнього рівня включає в себе безліч доменів другого рівня. Кожен домен другого рівня може включати певну кількість доменів третього рівня і так далі. [33].

На думку Бойко Д. В., існує три види доменів верхнього рівня:

1) домени верхнього рівня кодів країн (country code top level domains), або територіальні домени верхнього рівня. Зазначені домени складаються з двобуквенного умовного позначення певної країни (території) згідно зі стандартом ISO 3166-1 [34, с. 27];

2) родові доменні імена. Спочатку існувало сім родових доменів верхнього рівня: <.com>, <.edu>, <.gov>, <.int>, <.mil>, <.net>, <.org>. Доменні імена у трьох з них (<.com>, <.net> та <.org>) могли реєструватися без будь-яких обмежень, інші

чотири були обмеженого призначення. Так, домен <.edu> був призначений для доменних імен навчальних закладів, <.gov> – для урядових організацій, <.int> – для міжнародних організацій, <.mil> – для міністерства оборони США. Згодом кількість родових доменних імен верхнього рівня збільшилася до 14 [34, с. 27].

Такі домени ще іменують доменами загального користування. Серед доменів загального користування, що структуруються за тематичною ознакою, виділяють також три категорії доменів:

а) домени загального користування: «.com» – комерційні організації; «.net» - networks домени мережевих провайдерів; «.org» – неурядові й некомерційні організації; «.info» – засоби масової інформації; «.biz» – Business Organizations – аналог домену «.com»; «.name» – персональні сторінки;

б) спеціальні домени загального користування: «.aero» – домен для представників авіатранспортних компаній; «.coop» – домен для кооперативів; «.museum» – домен для музеїв і прирівняних до них організацій; «.pro» – домен для юристів, бухгалтерів і представників інших професій;

в) домени обмеженого користування: «.int» – міжнародні організації та бази даних; «.edu» – освітні установи; «.gov» – установи й організації уряду США; «.mil» – збройні сили США [35, с. 197].

Родові доменні імена верхнього рівня розподіляються на дві групи: 1) спонсоровані (sponsored) та 2) неспонсоровані (unsponsored).

Спонсоровані родові домени верхнього рівня є спеціалізованими доменами, які їх спонсор репрезентує більш вузькій спільноті. А тому спонсор несе відповідальність за ряд питань, пов'язаних із доменами верхнього рівня. Спонсор наділений ICANN повноваженнями в сфері встановлення правил функціонування спонсорованого ним домену. Кожний спонсорований домен має Статут, в якому визначаються особливості його призначення та функціонування [34, с. 28].

Кулініч О. О. виділяє окрему групу спеціальних спонсорованих доменів – домени обмеженого користування (sTLDs): «.travel» – домен для організацій, що мають відношення до індустрії подорожей, екскурсій, відпочинку; «.jobs» – домен для працедавців і претендентів; «.cat» – домен для лінгвістичного і культурного

співтовариства іспанської Каталонії; «.tel» – домен для зберігання і управління персональними і корпоративними контактними даними; «.mobi» – домен для сайтів і сервісів, орієнтованих на роботу з мобільними телефонами і бездротовими пристроями [35, с. 197-198].

Більшість родових доменів верхнього рівня є неспонсорованими. Неспонсоровані родові домени верхнього рівня функціонують за правилами, що встановлені всесвітньою спільнотою користувачів Інтернет безпосередньо через процедури ICANN [34, с. 28].

3) домен <.arpa>, що використовується для цілей технічної інфраструктури [34, с. 28].

Таким чином, виділяють доменні імена а) родових доменах і б) доменах кодів країн як різновиди домену верхнього рівня. Значення такої класифікації полягає в тому, що вона дозволяє в певній мірі визначити приналежність доменного імені певній спільноті в мережі Інтернет [34, с. 28].

Правове значення розподілу доменів на такі види полягає в тому, що розподіл повноважень із адміністрування відповідного сегменту доменного простору та порядок делегування доменних імен залежить від виду відповідного домену більш високого рівня. Такий розподіл доменних імен на види обумовлює особливості відповідного правового режиму доменних імен, оскільки враховує суб'єктний склад такого правового режиму [34, с. 28-29].

Національних доменів – 243, по числу двобуквених кодів країн і територій відповідно до міжнародного стандарту ISO 3166-1 (UA – для України, RU – для Росії, DE – для Німеччини, UK – для Великобританії і так далі). Повноваження по управлінню національними доменами передаються організацією IANA (Internet Assigned Numbers Authority) за узгодженням з Інтернет-спільнотами країн.

Національні домени залежно від наявності обмежень при реєстрації діляться на відкриті та закриті. Найактивніше розвиваються саме відкриті домени. У найбільших європейських країнах зареєстровано по декілька мільйонів доменів. На сьогоднішній день найчисельніша національна доменна зона – DE, яка належить Німеччині. У домені DE зареєстровано близько 6 млн. доменних імен

другого рівня. Слідом іде Великобританія з доменом UK, який об'єднує 4 млн., правда, доменів третього рівня, розподілених по шести доменних зонах другого рівня.

У деяких країнах мають місце так звані умовно відкриті домени, для яких існують обмеження при реєстрації доменів другого рівня, наприклад, встановлюється максимальне число доменів на одну особу або пред'являється вимога до користувача доменного імені бути резидентом країни реєстрації домена. Закриті національні домени (у Китаї, Швеції, Ірландії), як правило, розвиваються дуже повільно. Кількість реєстрації в них обмежена декількома тисячами або десятками тисяч. Складність цієї процедури викликає несхвалення національних Інтернет-спільнот і приводить до прохання переглянути правила реєстрації [36].

Реєстратори доменних імен класифікують їх за територією використання. Так доменні імена розподіляються на наступні три види: 1) міжнародні домени – сюди відносяться так звані загальні або міжнародні домени верхнього рівня, якими опікується організація ICANN; 2) національні домени (ccTLD), які делегуються відповідними національними організаціями; 3) зарезервовані доменні імена. Відповідно до RFC 2606 (Reserved Top Level DNS Names – зарезервовані імена доменів верхнього рівня) визначаються назви доменів, які слід використовувати як приклади (документація, посібники і т.д.), а також для тестування. Окрім доменів example.com, example.org і example.net, у цю групу також входять .test, .invalid та інші [37].

Класифікація доменних імен має важливе значення, оскільки від виду доменного імені залежить: процедура реєстрації доменного імені, в тому числі вимоги, які пред'являються при їх реєстрації; можливість використання позасудових адміністративних процедур захисту прав; підстави застосування наслідків визнання реєстрації доменного імені, які порушують права на об'єкти права інтелектуальної власності; вибір застосованого права і компетентного органу вирішення спору [38].

Аналізуючи суспільні відносини, пов'язані з доменними іменами, науковці зазначають, що існуюча система доменних імен має ряд суттєвих особливостей:

вона єдина для всієї мережі Інтернет і має свою ієрархію; вона факультативна і надає можливість особам самостійно вибрати і реєструвати незаняті назви доменів; для зареєстрованих доменів забезпечується їх унікальність по всьому адресному просторі мережі Інтернет; економічно система базується на поворотній основі [39, с.160-161].

Таким чином, більш вдалою видається позиція прихильників третього підходу щодо розуміння доменного імені, оскільки саме в ньому ґрунтовно поєднуються як технічні, так і правові ознаки доменних імен та більш повно розкривається їх природа (в тому числі й правова) як засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту.

1.3. Доменні імена як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту

Система засобів індивідуалізації – об'єктів інтелектуальної власності як і інші явища правової сфери, залежать та видозмінюються відповідно до змін економічного устрою держави. Основним призначенням засобів індивідуалізації є забезпечення ідентифікації товарів (послуг) та їх виробників, тому найкращі умови їх функціонування виникають за наявності розвинутої конкуренції між господарюючими суб'єктами ринкових відносин. При її відсутності чи в умовах суттєвого обмеження вільного підприємництва, засоби індивідуалізації перестають виконувати свої функції та трансформуються чи витісняються іншими видами ідентифікуючих позначень [40, с. 112].

Як правило, інститут засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг охоплює правову охорону трьох об'єктів інтелектуальної власності: комерційних найменувань, торговельних марок та географічних зазначень.

Водночас, бурхливий розвиток інформаційних технологій, значні здобутки в науково-технічній сфері з одного боку призвели до різкого збільшення спорів, що виникають з приводу використання ідентифікуючих позначень в мережі Інтернет, з іншого – поставили на порядок денний питання щодо розширення системи

засобів індивідуалізації за рахунок включення до її складу доменних імен. З цього приводу у науковій літературі обґрунтовується позиція, що доменне ім'я є самостійним об'єктом права інтелектуальної власності як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг у Всесвітній мережі Інтернет [2, с. 7].

На нашу думку, з'ясування сутності доменного імені як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту неможливо без визначення його місця в системі об'єктів цивільного права.

Як відомо, об'єкти цивільного права – це все те, з приводу чого виникають цивільні правовідносини.

Відповідно до ст. 177 ЦК України [31] об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага.

Аналіз визначених Цивільним кодексом України видів об'єктів цивільних прав, дає підстави для висновку про їх поділ на матеріальні та нематеріальні об'єкти.

До матеріальних об'єктів, як правило, відносять майно в широкому його розумінні. Враховуючи поліаспектний характер категорії «майно» Степанов С. А. виділив такі аспекти її вживання: 1) майно в найбільш широкому розумінні – це повні актив і пасив, коли йдеться про майновий комплекс; 2) майно як речі й майнові права (зобов'язальні й речові), що становлять повний актив майна, вживається переважно у статтях, що регулюють зобов'язальні відносини; 3) майно як речі та речові права – неповний актив майна, використовується у статтях про право власності та інші речові права; 4) майно в значенні тільки речей – це речовий актив майна, наприклад, рухоме чи нерухоме майно [41, с. 86].

До нематеріальних об'єктів, як правило, відносять нематеріальні блага, до яких входять результати інтелектуальної, творчої діяльності (твори в галузі науки, літератури та мистецтва) та деякі інші, схожі з ними за своєю природою, об'єкти (промислові зразки, торговельні марки, знаки для послуг, комерційні (фірмові) найменування тощо, а також особисті немайнові блага, які одержали цивільно-

правовий захист [42, с. 295-296].

Об'єктам цивільних прав притаманні певні ознаки, які виділяють їх з-поміж інших об'єктів.

На думку Лапача В. А., загальними універсальними властивостями об'єктів права є наступні ознаки: дискретність, юридична прив'язка та системність [43, с. 167].

Досліджуючи правовий режим доменного імені, Гладка О. І. приходять до висновку належність таких ознак об'єктів цивільного права і доменним іменам.

По-перше, дослідницею зазначається, що загальною, і характерною для всіх об'єктів цивільного права, ознакою яких є їх дискретність, тобто їх якісна, а також фізична і/або облікова визначеність і відособленість від усіх інших об'єктів.

Доменне ім'я володіє даною характеристикою, так як, не дивлячись на схожість в деяких аспектах з іншими законодавчо виділеними об'єктами, несе відбиток свого технічного призначення, у зв'язку з чим має особливий набір ознак. Поява кожного нового доменного імені пов'язана з реєстрацією, яка впливає із цивільно-правових договірних відносин між реєстратором і заявником (адміністратором доменного імені), але такі відносини не є державною реєстрацією в їх традиційному розумінні, так як реєстратором є юридична особа, яка при цьому не є органом державної влади. У більшості випадків реєстрація доменного імені означає укладення термінового консенсуального цивільно-правового договору поворотного надання послуг між організацією з розподілу доменних імен (реєстратором) і потенційним володільцем (адміністратором) доменного імені, після якого реєстратор вносить відомості про зареєстроване доменне ім'я в єдину базу даних [17, с. 137].

По-друге, юридична прив'язка проявляється через такі юридичні конструкції, як реєстрація в особливому органі (юридичній особі), можливість користуватися доменним ім'ям і розпоряджатися правами на нього законодавчо встановленими способами (а саме договірним шляхом [17, с. 137-138].

По-третє, необхідною ознакою об'єктів цивільного права варто вважати й їх системний характер [17, с. 139]. При цьому слід відзначити, що в Україні системність доменних імен є доволі суперечливою, оскільки в Цивільному кодексі

України відсутня вказівка на них як на об'єкти права, однак де-факто вони увійшли до числа об'єктів цивільного обороту.

Характеризуючи доменні імена, Наумов В. Б. відзначає, що вони мають певні риси немайнових об'єктів. Ресурси мережі Інтернет стають все більше комерціалізованими. Як зазначалося вище, значну складову вартості доменного імені складає здатність викликати у користувача певні асоціації щодо ресурсу в мережі Інтернет, що забезпечує легкість упізнання та запам'ятовування ним доменного імені. Це забезпечує звернення до такого доменного імені та ресурсу, до якого це доменне ім'я адресує, якомога більше цільової аудиторії. Тому практика показала, що реальна вартість доменного імені часто перевищує витрати на його реєстрацію у багато разів і складає значну суму. Так, доменне ім'я <business.com> було відступлено за 7,5 мільйонів доларів США, <AsSeenOnTV.com> – за 5 мільйонів [44, с. 159].

У зв'язку з нематеріальним характером доменних імен їх неможливо віднести до речей. З цього приводу в науковій літературі висловлюється думка про те, що доменне ім'я - це немайнове благо, на яке купується особисте немайнове право в силу закону [45, с. 29].

Існують і відмінні від наведених вище думки щодо ознак доменних імен як об'єктів цивільного права. Зокрема, Семенова Т. В. виділяє шість ознак доменних імен як об'єктів цивільного права:

1) доменне ім'я не може бути віднесено ні до речей, тому що не є об'єктом матеріального світу, ні до інформації або нематеріальних благ, так як доменні імена, на відміну від нематеріальних благ, можуть застосовуватися в цивільному обороті, їм можна дати грошову оцінку (мають комерційну цінність). Крім того, доменні імена не мають жорсткої прив'язки до особи їх володільців. Володільцями прав на доменні імена можуть бути, як фізичні, так і юридичні особи (будь-яких організаційно-правових форм), а також органи державної влади та місцевого самоврядування [46, с. 163];

2) доменні імена не можна ототожнювати з винаходами, промисловими зразками та корисними моделями, оскільки за своєю природою доменні імена не

відповідають найважливішим вимогам, які ставляться до зазначених об'єктів промислової власності: змісту і умовам патентоспроможності [46, с. 163];

3) доменні імена не можуть належати і до об'єктів авторського права, оскільки вони не можуть належним чином відповідати суті вимог (критеріям), що пред'являються до об'єктів авторського права: до творів (творчий характер), фотографічних та архітектурних творів, карт, планів, ескізів, творів живопису, декоративно-прикладного та сценічного мистецтва, хореографічних, драматичних і аудіовізуальних творів (об'єктивна форма вираження) [46, с. 163];

4) якщо змінити об'єктивну форму доменного імені з цифрової на письмову, то воно втратить функцію адресації, але збереже риси, які індивідуалізують відповідний ресурс в мережі Інтернет [46, с. 163].

5) для виникнення, здійснення і захисту авторських прав не потрібна реєстрація вироблення або дотримання будь-яких інших формальностей. Право ж на доменне ім'я не може виникнути без його реєстрації в уповноваженої особи – реєстратора [46, с. 163].

б) єдина група об'єктів цивільного права, до яких можна віднести доменні імена, – це засоби індивідуалізації [46, с. 164].

З останньою ознакою слід погодитися, оскільки доменні імена слугують для розпізнавання адресного простору в мережі Інтернет та дають змогу розрізняти один інформаційний ресурс (веб-сайт) від іншого. З цього приводу Бойко Д. В. зазначає, що з огляду на онтологічні (в тому числі функціональні) риси доменних імен найбільш обґрунтованим здається віднесення доменних імен до засобів індивідуалізації, для яких переважне значення має здатність розрізняти одних осіб та їх товари і послуги від інших осіб та товарів і послуг останніх [34, с. 105].

Віднесення доменних імен до засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту свідчить про притаманність їм, крім загальних, і специфічних ознак, якими володіють об'єкти права інтелектуальної власності як нетипові об'єкти цивільного права. Такі специфічні ознаки сформульовані Дозорцевим В. А.: 1) всі об'єкти права інтелектуальної власності мають нематеріальний характер; 2) цей нематеріальний об'єкт повинен мати комерційну цінність, виступати в якості

об'єкта економічного обігу. Виключенням є невідчужувані правомочності володільця таких прав; 3) цінність об'єкта обумовлена тим, що він має естетичний або інформаційний (в широкому сенсі) зміст; 4) об'єкт повинен піддаватися відособленню від суміжних об'єктів, бо в протилежному випадку неможливо визначити, на що особа має право [47, с. 38-39].

Особливості ж майнових прав інтелектуальної власності визначені законодавством. На відміну від майнових прав до таких особливостей належать: 1) встановлений законодавством вичерпний перелік майнових прав інтелектуальної власності (ст. 424 ЦК України); 2) їх строковий характер (ч. 2 ст. 425 ЦК України). Враховуючи зазначене, слід погодитися з Бойко Д. В., який вважав, що доменні імена мають певні риси майнових прав інтелектуальної власності. При цьому, відсутність в українському законодавстві нормативного закріплення доменних імен як об'єктів права інтелектуальної власності не відповідає природі доменних імен та потребам сьогодення [34, с.61].

Таким чином, при визначенні місця доменних імен в системі об'єктів цивільного права за класифікацією таких об'єктів на немайнові, майнові та змішані, найбільш обґрунтованим, на нашу думку, здається віднесення доменних імен до об'єктів змішаного типу, що поєднують в собі риси немайнових та майнових об'єктів. Такими рисами є: здатність виконувати функцію індивідуалізації особи, її товарів і послуг; здатність бути упізнаним і викликати у користувача асоціації з особою, якій належить доменне ім'я, товарами та послугами цієї особи, її репутацією як значна складова вартості доменного імені; вартісний вираз економічної цінності доменного імені; можливість відчуження доменного імені; строковий характер дії права на доменне ім'я.

Якщо визначати місце доменних імен в системі об'єктів цивільного права за класифікацією, яка передбачає поділ об'єктів на об'єкти речових, зобов'язальних та виключних прав, то слід дійти до попереднього висновку про те, що доменні імена безперечно відносяться до об'єктів виключних прав (прав інтелектуальної власності) [34, с. 55].

Розглядаючи доменне ім'я як засіб індивідуалізації, варто звернути увагу на його

специфічність та похідний характер. Похідний характер доменного імені зумовлений його ідентичністю з первісними засобами індивідуалізації (іменем, прізвищем, псевдонімом фізичної особи, найменуванням, позначенням юридичної особи і т.д.) [34, с. 61].

Окремі вчені є доволі обережними в питанні визначення доменного імя як засобу індивідуалізації. Так, Татарникова К. Г. вважає, що доменне ім'я або IP-адреса для адресації користувачів всесвітньої інформаційної мережі Інтернет на веб-сторінку, є об'єктом права інтелектуальної власності, проте не охороняється авторським правом, оскільки надається фізичним та юридичним особам для використання [48, с.99].

На думку Жуванова Д., для того, щоб поняття доменного імені можна було віднести до засобів індивідуалізації як об'єкту виключних прав, потрібно дати йому визначення у відповідному законі чи міжнародній конвенції, учасником якої є Україна. Проте поки що можна розглядати доменне ім'я лише як аналогію засобу індивідуалізації [49].

З огляду на це, слід погодитися з Патрушев С. С. та Філатовим Ю. І., які зазначали, що універсальним і компромісним рішенням бачиться трактування доменного імені як засобу індивідуалізації – об'єкта права інтелектуальної власності – чи тільки як ідентифікатора частини інформаційного простору виключно в залежності від обставин його реєстрації і використання. Такий підхід забезпечить більшу гнучкість правової системи в питанні доменних імен і дасть можливість ефективно використовувати напрацювання вчених, які мають протилежні погляди: як ті, хто підтримують визнання доменного імені засобом індивідуалізації, так і ті, що доводять необґрунтованість його визнання [38, с. 60].

Дослідження доменних імен як засобу індивідуалізації вимагає також здійснити їх розмежування із такими засобами індивідуалізації як торговельна марка (знак для послуг), комерційне (фірмове) найменування, оскільки саме через ці об'єкти найчастіше виникають конфлікти щодо їх неправомірного використання.

Доменне ім'я і торговельна марка частково мають спільне функціональне призначення – забезпечувати ідентифікацію товарів/послуг або суб'єктів

господарювання чи інформацію про них. Крім того, Нагорняк Г. та Склярів Р. вказують, що словесні позначення, що є об'єктами торговельних марок і доменних імен другого рівня, також можуть збігатися [50]. На думку Зерова К., до спільних рис торговельних марок та доменних імен належать: функція індивідуалізації; комерційна цінність; пов'язані з реєстрацією; строковий характер (можливе продовження – окремі домени одразу до 100 років); існують підстави для припинення; можуть відчужуватися; дотримання принципів гуманності та моралі [51].

Проте, оскільки основним завданням товарного знаку є ідентифікація виробника конкретного товару чи послуги, знак для споживача є орієнтиром, який дозволяє йому розглядати альтернативи й робити вибір серед конкуруючих виробників товарів і послуг на ринку. Доменне ж ім'я не призначене для орієнтування споживача на ринку товарів і послуг, хоча, безумовно, полегшує орієнтацію користувачів у колосальному інформаційному масиві Всесвітньої мережі. До того ж, виробляти товари та надавати послуги можна без реєстрації знаку, але розмістити в Інтернеті інформацію на сайті, у якого немає імені – технічно неможливо [52, С. 18].

Крім цього, існує ряд відмінностей у правовому режимі цих засобів індивідуалізації.

Механізм правової охорони торговельних марок, за винятком добре відомих, базується на принципах національного режиму, територіальності та спеціалізації, тобто поширюється лише на територію однієї держави та в межах зазначеного в заявці (свідоцтві) класу товарів та послуг. Для іншої групи товарів у патентних відомствах інших держав можуть бути зареєстровані тотожні чи схожі марки на ім'я інших осіб. Володілець зареєстрованої торговельної марки вправі вимагати заборони використання будь-якого тотожного чи схожого позначення щодо однорідних товарів незалежно від сфери застосування такого позначення, у тому числі й в мережі Інтернет. Тобто новизна, заявленого як марка, позначення має відносний характер та не виключає можливості реєстрації аналогічних чи

подібних знаків для ідентифікації неоднорідної продукції, чи для однорідних товарів, але в межах території іншої держави [50].

Правовий режим доменних імен базується на інших принципах. Позначення, що заявляється як доменне ім'я, має бути неповторним у відповідній доменній зоні, незалежно від характеру та спеціалізації інформаційного ресурсу, для ідентифікації якого його мають намір використовувати [52, С. 18)]. Крім того, доменне ім'я належить лише одній особі, в той час як торгова марка може належати групі осіб; відсутні обмеження суб'єктного складу доменних імен (за винятком обмежень встановлених для окремих доменних зон); екстериторіальний характер доменного імені; відсутність вимоги щодо використання (ч.4. ст. 18 Закону «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» передбачає, що якщо знак не використовується в Україні повністю або щодо частини зазначених у свідоцтві товарів і послуг протягом трьох років від дати публікації відомостей про видачу свідоцтва або від іншої дати після цієї публікації, будь-яка особа має право звернутися до суду із заявою про дострокове припинення дії свідоцтва повністю або частково) [51].

Комерційні (фірмові) найменування є досить спорідненими з доменними іменами. Аргументами на користь цього, на думку Мілютіна З. Ю., часто вважаються виконання доменним ім'ям функції ідентифікації юридичної особи, а також цінність доменного імені, що легко запам'ятовується та є інформативним, для просовування товарів і послуг за допомогою Інтернету. Вдале доменне ім'я сьогодні для комерційної організації є серйозним комерційним активом. Інколи – не менш цінним, ані ж торговельна марка (знак для послуг) або комерційне (фірмове) найменування [53, с. 87].

Проте, на нашу думку, доменні імена відрізняються від комерційного (фірмового) найменування. Адже доменне ім'я ідентифікує в мережі Інтернет, у першу чергу, адресний ресурс, за яким, при наявності певної вказівки, можна розрізнити не тільки юридичних осіб, а й фізичних осіб, роботи, товари та послуги, що пропонується на ресурсі, який зареєстрований під доменним ім'ям. Та й не завжди доменні імена реєструються для досягнення певної комерційної мети, тоді як

комерційне (фірмове) найменування використовується в цивільному чи господарському обігу саме з комерційною метою.

Ще однією відмінною рисою між доменним ім'ям та комерційним (фірмовим) найменуванням є строк існування права на них. Право на комерційне (фірмове) найменування є безстроковим. Тоді як строк існування права на доменне ім'я визначається публічним договором (офертою) про надання платних послуг із реєстрації (делегування) доменного імені та може бути продовженим у зв'язку з продовженням строку делегування таких прав на доменне ім'я.

РОЗДІЛ 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ НАБУТТЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ НА ДОМЕННІ ІМЕНА

2.1. Аспекти реєстрації та зміст прав на доменні імена

Реєстрація доменного імені відбувається після укладення самого договору про його реєстрацію. Саме з моменту реєстрації доменне ім'я стає об'єктом інтелектуальної власності, а реєстрант набуває права на нього.

Кожен домен встановлює власні правила реєстрації доменного імені. На практиці такі правила мало відрізняються одні від одних, за винятком умов, безпосередньо пов'язаних з особливостями домену. Більш детально загальні правила реєстрації доменних імен описані стосовно доменів .UA та .УКР.

В першу чергу з'ясуємо, що слід розуміти під терміном «реєстрація доменного імені». Слід зазначити, що Правилами домену .UA такий термін не використовується. Натомість зазначені Правила оперують терміном «делегування» (п. 1.6.), відсилаючи при цьому до визначень п. 4.2.2 чинного стандарту Інтернет STD13 (RFC#1034) та ICP-1, які безпосередньо не містять визначення цього терміну. Водночас в іншому документі, який стосується домену .UA, а саме Регламенті публічного домену .UA, який є основним документом, що визначає технічну взаємодію реєстру та реєстратора, і є обов'язковим для виконання оператором реєстру, адміністратором домену і реєстратором, реєстрація доменного імені визначається як комплекс технічних заходів з утворення запису про доменне ім'я в реєстрі [54].

В Тимчасових правилах реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР терміни «реєстрація доменного імені» та «делегування» розмежовано:

реєстрація доменного імені – створення реєстратором на певний строк та відповідно до умов договору, укладеного між ним та реєстрантом, у реєстрі домену .УКР запису про доменне ім'я, його реєстранта, уповноважених цим реєстрантом контактних осіб, делегування домену (абз. 16); делегування доменного імені – передача прав управління доменним ім'ям в інтересах

реєстранта шляхом створення запису про сервери доменних імен, які забезпечують адресування відповідного імені цього домену, і які (сервери) належать та/або використовуються особами, що несуть відповідальність за функціонування цього домену (абз. 5) [55, п. 2.1];

Розмежовуються зазначені терміни і в Статуті об'єднання підприємств в галузі телекомунікацій, інформатизації та інтернет «Український мережевий інформаційний центр» (статут UANIC):

реєстрація назви (імені) домену – створення реєстратором запису про назву (ім'я) домену у системному реєстрі, запису про користувача цього домену, термінів реєстрації, адміністраторів цього домену та записів про сервери доменних назв, що забезпечують функціонування цього домену (п.1.6.8);

делегування домену – створення технічного запису про сервери доменних назв, які відповідають за адресацію цього домену (п.1.6.11) [56].

Зазначені вище положення дають підстави для висновку про неможливість ототожнення понять «реєстрація доменного імені» та «делегування доменного імені». Делегування доменного імені по суті полягає в створенні запису про сервери доменних імен, за допомогою яких забезпечується адресування саме від цього домену. Реєстрація ж доменного імені передбачає створення запису про нього, в якому, крім інформації про делегування, відображається і інша інформація, зокрема, про саму назву доменного імені, реєстранта, термінів реєстрації, адміністраторів домену. Тобто, реєстрація та делегування доменного імені співвідносяться як загальне та часткове. При цьому факт делегування має важливе значення, оскільки саме з цього моменту функція адміністрування доменом, в якому надано ім'я, передається іншому адміністратору, який має забезпечити належне функціонування домену та його розбудову.

Як правило, реєстрація доменних імен можлива за дотримання ряду вимог, до яких можна віднести наступні:

- 1) реєстрація доменних імен не вище другого рівня домену;
- 2) доменне ім'я повинно мати розрізняльну здатність;

3) використання для написання доменного імені літер алфавіту певної мови, цифр та спеціальних символів. Так, наприклад, в домені УКР дозволяється реєстрація доменних імен виключно з використанням букв української і російської мов, арабських цифр, дефісу усередині доменного імені та апострофу української мови [55, п. 4.1.2], в той час як в домені .UA воно має бути представлене символами з числа літер латинського алфавіту, цифр та знака «-» [57, п. 2.6.1];

4) самостійність визначення реєстрантом доменного імені і, відповідно, імені домену, реєстрантом якого він бажає стати. Як правило, заявки на реєстрацію доменного імені обробляються адміністратором в порядку черговості їх надходження, якщо інше не визначено правилами відповідного домену. Так, в домені .УКР використовується принцип «перший прийшов – перший обслугований» [55, п. 4.1.3], тоді як в домені .UA встановлюється так званий «період одночасності» під яким розуміють «інтервал часу з моменту надходження першої заявки на доменне ім'я, протягом якого всі наступні заявки на це доменне ім'я вважаються такими, що надійшли одночасно з першою» [57, п. 2.5]. Такий період, зокрема, встановлений для заявок на реєстрацію приватних доменних імен другого рівня в домені .UA і становить 168 годин [57, п. 3.11]. Разом з тим, окремо можуть встановлюватися вимоги до доменного імені, в разі його реєстрації в публічному домені другого рівня домену .UA. В такому разі доменне ім'я повинне відповідати одній з таких умов:

а) бути загальноживаним позначенням певного виду товарів, послуг чи явищ, або певного виду людської діяльності;

б) бути загальноживаним терміном чи позначенням іншого роду з числа таких, які не можуть одержати правову охорону згідно ст.6 п.2 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг»;

в) являти собою латинську транслітерацію терміна або позначення, зазначеного в п. а) і п. б), записаного українською або російською мовою [57, п.п. 2.6.1.1-2.6.1.3];

5) доступність для реєстрації будь-яких доменних імен, які є вільними і слова або словоформи яких не включено у стоп-лист;

- 6) відповідність доменних імен, які реєструються, загальним вимогам технічних стандартів Інтернет;
- 7) самостійність обрання реєстратора, який на підставі угоди, від імені та в інтересах реєстранта здійснює реєстрацію доменного імені та його обслуговування. Вибір реєстратора здійснює або реєстрант, або уповноважена ним юридична або фізична особа, під час подання заявки щодо реєстрації доменного імені в інтересах реєстранта;
- 8) строковість реєстрації доменного імені. Як правило, строк реєстрації доменного імені визначається строком дії укладеного між реєстрантом та реєстратором договором. Водночас, правилами різних доменів, які визначають порядок реєстрації доменних імен, можуть встановлюватися різні строки. Так, відповідно до п. 4.1.7 Тимчасових правил реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР термін реєстрації доменного імені в домені .УКР становить від 1 (одного) до 10 (десяти) років [55]. Правилами домену .UA передбачено, що термін дії договору між реєстрантом та реєстратором не може перевищувати двох календарних років [57, п. 6.5]. При цьому, термін делегування приватного доменного імені другого рівня в домені .UA, в даному випадку, не може перевищувати терміну дії свідоцтва на знак для товарів та послуг, згідно якого було делеговане це доменне ім'я (п. 3.12).

Стосовно самої процедури реєстрації доменних імен, то вона переважно є тотожною.

Спочатку реєстрант визначається з доменним ім'ям, яке він бажає зареєструвати. Після цього реєстрант на власний розсуд обирає реєстратора, у якого буде здійснено реєстрацію доменного імені. Як правило, реєстратор повинен отримати акредитацію у адміністратора відповідного домену та укласти з ним письмові договори з урахуванням правил, які діють у відповідному домені. Інформація про акредитованих реєстраторів розміщується на веб-сайті адміністратора домену. Реєстрант має ознайомитися з умовами договору з реєстратором та правилами, які діють у відповідному домені, та перевірити доступність реєстрації обраного

доменного імені на сайті реєстратора, який зобов'язаний забезпечити можливість такої перевірки з урахуванням стоп-листа [55, п. 4.2.4].

Правилами домену .UA окремо вказується на необхідність укладення окремого договору між реєстратором та реєстрантом для кожного доменного імені, після чого реєстратором створюється в реєстраційній базі даних домену .UA запис про особу, який містить інформацію про реєстранта згідно встановлених Правилами домену .UA вимог, та, в разі необхідності, виконує роботи з метою забезпечення технічної працездатності доменного імені [57, п.п. 2.15.2-2.15.4].

Якщо доменне ім'я доступне для замовлення його реєстрації, а також у разі, якщо реєстрант погодився з умовами договору з реєстратором та умовами правил відповідного домену, він подає заявку на реєстрацію обраного доменного імені. Водночас, згідно Правил домену .UA складання заявки на делегування доменного імені для реєстранта покладається на реєстратора, який надсилає її до вхідної черги заявок адміністратора відповідного публічного домену. Така заявка складається у формі запису про доменне ім'я згідно вимог п. 4.19 цих Правил [57, п. 2.15.5].

Таким чином, для того щоб відбулася реєстрація доменного імені, необхідно виконання реєстрантом (заявником) певних умов, зокрема: а) має бути подана заявка на реєстрацію доменного імені; б) здійснено перевірку обраного доменного імені на «незайнятність» та можливість його реєстрації; в) надання відомостей про реєстранта або контактних осіб, якщо це інші особи ніж реєстрант; г) оплата послуг реєстратора відповідно до встановлених ним тарифів.

Реєстрація доменних імен здійснюється у відповідності до даних, що надані реєстрантом (заявником) у заявці, та у терміни, визначені правилами відповідних доменів. Так, п. 4.2.9 Тимчасових правил реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР передбачено: «Якщо подальша реєстрація можлива, Реєстратор у термін, що не повинен перевищувати 1 (один) робочий день, повинен здійснити реєстраційний запис про замовлене доменне ім'я у реєстрі домену .УКР у відповідності до умов договору з Оператором реєстру» [55]. Що ж стосується домену . UA, то рішення про реєстрацію доменного імені приймається

адміністратором домену після закінчення терміну перевірки заявки на делегування, який складає 14 календарних днів [57, п. п. 2.15.7, 3.10].

За результатами розгляду заявки у реєстрації доменного імені може бути винесено рішення про відмову в реєстрації. Аналіз відповідних положень Тимчасових правил реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР (п. 4.1.8) та Правил домену .UA (п. 2.17) дає можливість виділити такі підстави відмови в реєстрації доменного імені:

- доменне ім'я не відповідає встановленим вимогам. Стосовно домену .УКР – це реєстрація доменного імені поза межами другого рівня домену; невиконання вимоги щодо використання в доменному імені букв української і російської мов, арабських цифр, дефісу усередині доменного імені та апострофу української мови; невідповідність загальним вимогам технічних стандартів Інтернет (підп. 4.1.1, 4.1.2, 4.1.5). Для домену .UA – невідповідність синтаксису заявки або її змісту встановленим п. 4.19 вимогам. Водночас для цього домену синтаксична некоректність чинним стандартам Інтернет розглядається як окрему підставу для відмови в реєстрації доменного імені (п. п. 2.17.1, 2.17.4);
- доменне ім'я вже зареєстровано в інтересах іншого реєстранта;
- доменне ім'я містить слова або вирази, які порушують чинне законодавство України, чи не відповідають вимогам суспільної моралі (домен .UA); слово або словоформу, на основі яких утворюється це доменне ім'я, включено у стоп-лист (домен .УКР).

Крім цього, правилами доменів визначаються відмінні один від одного підстави відмови в реєстрації доменного імені. Такими підставами в домені .УКР є:

- а) у відношенні доменного імені існує невирішений (незавершений) спір, що належним чином поданий, зареєстрований і розглядається Комісією з досудового вирішення доменних спорів та/або судами України та/або міжнародними судовими установами, рішення яких є обов'язковими для України;
- б) на підставі чинних рішень Комісії з досудового вирішення доменних спорів та/або судів України та/або міжнародних судових установ, які набули чинності та є обов'язковими для виконання на території України;

в) у разі невиконання вимог щодо форми заявки, визначеної п. 4.2.7 Тимчасових правил реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР [55, п. 4.1.8].

В свою чергу Правилами домену . UA серед підстав відмови в реєстрації доменного імені, крім вказаних вище, зазначаються такі:

- а) заявка надійшла від особи, яка не є реєстратором;
- б) реєстратор не може надати документальних підтверджень певних фактів стосовно реєстранта, коли правила публічного домену цього вимагають;
- в) технічна працездатність доменного імені не забезпечена, про що свідчить результат перевірки її адміністратором.

Таким чином, серед підстав відмови в реєстрації доменних імен є підстави загального характеру, які мають місце в різних доменах, а також особливі підстави, які характерні окремим доменам і відображають специфіку їх функціонування.

Реєстрація доменних імен може бути скасована. До загальних підстав скасування реєстрації доменного імені можна віднести:

- а) вимога (власне бажання) реєстранта. Така вимога, як правило, надсилається у письмовій формі реєстратору або адміністратору відповідного домену;
- б) закінчення строку реєстрації доменного імені або закінчення терміну дії договору про реєстрацію;
- в) рішення компетентного органу. При цьому правилами, що діють в різних доменах міститься вказівка на різні органи, за рішенням яких може бути скасована реєстрація доменного імені. Так, Тимчасові правила реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР зазначають, що підставою для скасування реєстрації може бути рішення Комісії з досудового вирішення доменних спорів, судів України, міжнародних судових установ, виконання яких є обов'язковим на території України [55, підп. 3 п. 4.1.9]. Правила домену .UA вказують лише на рішення компетентного суду як підставу скасування доменного імені, яке може бути винесене за результатами розгляду доменного спору. Зокрема, п. 9.2. Правил домену .UA передбачено, що доменні спори розв'язуються компетентними судами

в порядку, встановленому чинним законодавством України [57]. В першу чергу мова йде про третейські суди, рішення яких можуть бути оскаржені в порядку, передбаченому чинним законодавством України (п. 9.17.4).

Крім зазначених вище випадків, Правилами домену .UA передбачено, що доменне ім'я скасовується в разі неодноразових та повторюваних технічних помилок, які роблять неможливим використання доменного імені та/або перешкоджають нормальному функціонуванню системи доменних імен в цілому (п. 2.20.3). Однак, в цьому разі, а також в разі закінчення терміну дії (або розірвання) договору реєстрації приватного доменного імені, це можливо лише після призупинення делегування доменного імені на термін не менше 15 календарних днів, який надається для поновлення договору, виправлення технічних помилок тощо [57, п. 2.21].

З метою удосконалення процедури реєстрації доменних імен в Україні необхідно:

- 1) запровадити процедуру перевірки доменного імені, яке реєстрант вказує при реєстрації, на тотожність і схожість із зареєстрованими торговельними марками шляхом автоматизованого аналізу Реєстру торговельних марок, які є чинними на території України та Базою даних міжнародних торговельних марок, діючих на території України;
- 2) проведення цієї процедури покласти на Реєстратора. У разі реєстрації доменного імені, подібного до торговельної марки Реєстратор повинен нести відповідальність нарівні з Реєстрантом.
- 3) внести зміни до Правил домену, в яких зазначити порядок притягнення реєстратора в якості відповідача у справах, пов'язаних із незаконними використанням торговельної марки (знаку для послуг) чи комерційного (фірмового) найменування, права на які належать третім особам.

Слід констатувати, що зміст права на доменне ім'я не визначений достатнім чином в договорах про реєстрацію доменного імені, більшість правомочностей володільців прав на доменне ім'я також ніде достатнім чином не формалізовані. За своєю природою, такі правомочності є нормами-звичаями.

Якщо характеризувати правовий режим здійснення права на доменне ім'я під

кутом розгляду змісту цього права, то слід виділити наступні «позитивні» правомочності у складі права на доменне ім'я:

- право на використання доменного імені для адресації до ресурсу в мережі Інтернет;
- право на делегування доменів нижчого рівня у своєму доменному імені;
- право видавати виключну ліцензію на використання доменного імені;
- право на використання доменного імені для ідентифікації себе та своїх товарів (послуг) шляхом застосування в рекламі, фірмових бланках, документах, у маркуванні товарів тощо.

Бойко Д. В. вважає, що можна виділити також групу правомочностей, що виконують «негативну» функцію:

- право забороняти використовувати доменне ім'я для адресації в мережі Інтернет. Зазначене право не має такого критичного значення внаслідок технічної неможливості одночасного існування двох функціонуючих доменних імен;
- право забороняти третім особам вживати доменне ім'я без згоди його володільця для маркування товарів і послуг, у документах тощо [34, с. 184].

2.2. Правова характеристика угоди про реєстрацію доменного імені

Основною підставою набуття права на доменне ім'я виступає договір про реєстрацію доменного імені. Однак, на даний час можна констатувати законодавчу невизначеність з цього питання. Цивільне законодавство не розкриває зміст даного поняття та не містить вказівки на умови даного виду договору. Така ж невизначеність спостерігається і на рівні актів, що розроблені адміністраторами доменів вищого українського сегмента мережі Інтернет: а ні в документах об'єднання підприємств «Український мережевий інформаційний центр», а ні в документах ТОВ «Хостмайстер», поняття договору та його зміст не визначаються. І лише на рівні окремих реєстраторів доменних імен можемо знайти спроби дати визначення договору про реєстрацію доменного імені: правочин про надання послуг з реєстрації, делегування та функціонування доменного імені (імен),

укладений між реєстратором і реєстрантом на умовах публічної оферти в момент акцепту реєстрантом її умов [58].

Водночас, відсутність в цивільному законодавстві норм, присвячених договору про реєстрацію доменного імені, зовсім не означає, що такий договір існує поза межами правового поля. Стаття 6 ЦК України (ч. 1 та 2) передбачає: а) право сторін на укладення договору, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства; б) врегулювання сторонами в такому договорі своїх відносин, які не врегульовані актами цивільного законодавства [59].

В науці цивільного права характеристику відповідного договору розглядають як його опис з приводу визначення моменту укладення договору, характеру розподілу між сторонами прав та обов'язків, наявності (чи відсутності) зустрічного майнового надання контрагентом договору [60, с.52]. Тому правову характеристику договору про реєстрацію доменного імені, на нашу думку, слід здійснити у відповідності до визначених наукою цивільного права юридичних ознак договору. Однак, вважаємо за доцільне спочатку з'ясувати поняття договору про реєстрацію доменного імені, і вже на основі цього здійснити його правову характеристику.

В цивілістичній науці мають місце спроби сформулювати визначення даного договору, з урахуванням притаманних йому ознак.

Так, Бонтлаб В. В. визначає його таким чином: «це публічно-правова угода, згідно з якою одна сторона (реєстратор) за певну плату бере на себе обов'язки за письмовою (електронною) заявкою іншої сторони (реєстранта) надати послуги з реєстрації та технічного супроводу домена, а реєстрант зобов'язується надати необхідні для делегування матеріали, оплатити роботу реєстратора та виконувати інші вимоги, встановлені адміністратором українського національного домена» [2, с. 7].

Водночас, Майданик Н. І. вказує, що за договором про реєстрацію доменного імені одна сторона (реєстратор) зобов'язується за замовленням та завданням іншої сторони (реєстранта) надати послуги із делегування та технічного супроводу

доменних імен, а реєстрант зобов'язується оплатити реєстратору такі послуги у розмірі, визначеному договором [61, с. 63].

З зазначених визначень можна зробити висновок, що договір про реєстрацію доменного імені є правочином, відповідно до якого у реєстратора та реєстранта виникають взаємні права та обов'язки. Таким чином, у зв'язку з наявністю у сторін договору взаємних зобов'язань, його слід віднести до категорії двосторонніх та взаємозобов'язуючих (взаємних) договорів.

Враховуючи положення ч. 1 ст. 640 ЦК України, згідно з яким договір є укладеним з моменту одержання особою, яка направила пропозицію укласти договір, відповіді про прийняття цієї пропозиції, договір про реєстрацію доменного імені слід віднести до консенсуальних договорів. Це зумовлено тим фактом, що реєстрація доменного імені відбувається лише після укладення договору, тобто момент укладення договору та момент виконання зобов'язання за цим договором не співпадають у часі, що є характерним для реальних договорів. При цьому, як правило, договором визначається, реєстрація доменного імені здійснюється реєстрантом протягом декількох днів з моменту надходження коштів за оплату послуг за укладеним договором термін [62, п. 2.1].

Цивільне законодавство встановлює презумпцію відплатності договору. Так, ч. 5 ст. 626 ЦК України визначає, що договір є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає із суті договору. Як свідчить з наведених вище визначень договору про реєстрацію доменного імені, такий договір вчені відносять до різновиду відплатних договорів. В більшості випадків це не заперечується, оскільки бланки договорів різних реєстраторів доменних імен містять пункт, що стосується оплати послуг реєстратора. Разом з тим є підстави в окремих випадках для здійснення реєстрації доменного імені безоплатно. Наприклад, в домені .GOV.UA послуги з реєстрації, перереєстрації, продовження доменних імен надаються його адміністратором без оплати [63]. Однак, слід враховувати, що згідно Правил домену .GOV.UA (п. 2.3) реєстрантами доменних імен в даному випадку виступають органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування в інтересах яких здійснюється

реєстрація та делегування приватного доменного імені в спеціальному публічному домені .GOV.UA [64]. Таким чином, слід констатувати, що договір про реєстрацію доменного імені може бути як відплатним, так і безвідплатним.

Враховуючи той факт, що укладення характеризуваного договору є обов'язковим для однієї із сторін, його слід віднести до публічних договорів як різновиду обов'язкових. Відповідно до ч. 1. ст. 633 ЦК України, під публічним договором розуміється цивільно-правовий договір, за яким одна сторона – підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо) [59]. У зв'язку з цим, договір про реєстрацію доменного імені підпадає під правовий режим, який проявляється в наступному: 1) умови публічного договору (ціна товарів, робіт та послуг, їх якість, асортимент тощо) є однаковими для всіх споживачів, крім тих, кому за законом надані відповідні пільги; 2) реєстратор не має права надавати переваги одному реєстранту перед іншим чи відмовитися від укладення договору за наявності у нього можливостей надання реєстранту відповідних послуг; 3) у разі необґрунтованої відмови реєстранта від укладення договору, він має відшкодувати збитки, завдані реєстранту такою відмовою; 4) акти цивільного законодавства можуть встановити правила, обов'язкові для сторін при укладенні та виконанні договору про реєстрацію доменного імені [59, ст. 633]. На сьогодні останнє положення слід розглядати як перспективу, оскільки, як вже неодноразово зазначалося, має місце законодавча неврегульованість такого виду договору.

Враховуючи специфіку участі сторін в узгодженні умов договору про реєстрацію доменного імені, його слід віднести до договорів про приєднання. Відповідно до ч. 1 ст. 634 ЦК України, договором приєднання є договір, умови якого встановлені однією із сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору [59]. Аналіз текстів договорів про реєстрацію доменного імені, розміщених на сайтах

відповідних реєстраторів свідчать про відсутність взаємного волевиявлення сторін при їх укладенні. Реєстратор формулює власні умови, а реєстрант лише приєднується до них і фактично здійснює дії на виконання цього договору відповідно до тих умов які запропоновані реєстратором. Волевиявлення реєстранта відображається лише в погодженні із запропонованими умовами. Змінити або узгодити такі умови він не може. В іншому випадку договір про реєстрацію доменного імені не може бути укладений. Формулюючи свої умови договору реєстратор, по-суті, виконує взяті на себе зобов'язання перед адміністратором відповідного домену, який може встановлювати вимоги щодо істотних умов договору між реєстратором та реєстрантом, як це відображено, наприклад, в розділі 6 Правил домену .UA [57].

В доктрині цивільного права за рівнем урегульованості пропонується поділ договорів на поймаєновані, тобто, ті які передбачені актами цивільного законодавства, та непоймаєновані – не передбачені актами цивільного законодавства. Як зазначає Лідовець Р.А., «під договором, не передбаченим законом, слід розуміти договір такого типу, який повністю не врегульований спеціальними нормами цивільного законодавства і, відповідно, не виділяється ним як такий» [65, с.102]. Враховуючи наведене, а також законодавчу невизначеність щодо поняття, змісту, істотних умов, правового режиму договору про реєстрацію доменного імені, його слід віднести до непоймаєнованих договорів.

Як зазначалося в попередньому розділі дипломної роботи, створення доменного імені є результатом інтелектуальної діяльності, а саме доменне ім'я слід віднести до об'єктів інтелектуальної власності, створення якого є основною метою договору про реєстрацію доменного імені. У зв'язку з цим, за правовою природою договір про реєстрацію доменного імені слід віднести до договорів про надання послуг.

Шишка Р. Б. вказує на таку характеризуючу ознаку договорів як наслідки їх припинення. Відповідно до цього розрізняються договори: а) відновлювальні – договори, після припинення яких ще певний час (в межах гарантійних строків, строків позовної давності, домовленості сторін тощо) зберігається ймовірність

поновлення таких договорів взагалі чи у певній їх частині; б) невідновлювальні – договори, у яких не передбачена можливість їх поновлення у майбутньому [66, с. 126]. Зміст п. 2.20.2 та п. 2.21 Правил домену .UA дає підстави віднести договір про реєстрацію доменного імені до відновлювальних договорів, оскільки в разі закінчення терміну дії договору, делегування приватного доменного імені в публічному домені може бути відмінене лише після призупинення делегування на термін не менший ніж 15 (п'ятнадцять) календарних днів, протягом якого реєстратору та реєстранту надається можливість поновити договір [57]. Реєстратори в договорах про реєстрацію доменних імен, як правило, також передбачають можливість продовження терміну дії договору на кожний наступний рік на тих самих умовах, якщо жодна із сторін не повідомить іншу сторону в письмовій формі про своє бажання припинити дію договору у відведений для цього термін [62, п. 4.2].

В межах правової характеристики договору про реєстрацію доменного імені слід звернутися до питання його змісту. Враховуючи, що даний вид договору відноситься до непойменованих договорів, його зміст не визначений нормами цивільного законодавства. Тому в цьому питанні слід звернутися до загальних положень, що стосуються усіх договорів.

Зміст договору повинен відповідати Цивільному кодексу України та іншим актам цивільного законодавства, визначеним у ст. 4 ЦК України, і моральним засадам суспільства. Зважаючи на те, що відносно змісту непойменованого договору особливих норм немає, необхідно звернути увагу на загальні положення, що стосуються договорів у цілому.

Відповідно до ст. 628 ЦК України зміст договору становлять умови (пункти), визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства. Водночас, ст. 638 ЦК України визначає, що договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за заявою хоча б однієї із сторін має

бути досягнуто згоди [59].

З цього приводу Луць В. В. зазначає, що серед істотних умов будь-якого договору закон конкретно називає лише предмет договору (майно, майнові права, інформація, результат інтелектуальної діяльності тощо). До істотних слід віднести й ті умови, які хоч і не названі в законі як істотні, але необхідні для договорів даного виду (скажімо, умова про ціну є необхідною для будь-якого відплатного договору). Коло таких умов залежить від правової природи договору, його предмета, основних прав та обов'язків сторін тощо. Істотного значення набувають і такі умови договору, на погодженні яких наполягає хоча б одна зі сторін [67, с. 158].

Таким чином, предмет договору є основною умовою без якої він не може бути укладеним. Предметом договору про реєстрацію доменного імені виступає послуга (послуги) з реєстрації доменного імені та підтримки доменного імені. Як правило, до предмету договору включається послуга, яка забезпечує можливість керування налаштуваннями зареєстрованого доменного імені через систему керування замовленнями [68, п. 1.3].

Правилами домену .UA встановлюються рекомендовані істотні умови договору між реєстрантом та реєстратором. Зокрема, п. 6.1 визначає, що договір про надання послуг, пов'язаних з делегуванням доменного імені, має містити точний та вичерпний опис послуг, які реєстратор надає реєстранту у зв'язку з делегуванням доменного імені, терміни виконання робіт та надання послуг, права та обов'язки сторін, відповідальність за неналежне або несвоєчасне виконання сторонами своїх обов'язків, термін дії договору та порядок його дострокового розірвання [57]. Відповідно, реєстратори повинні відобразити такі вимоги п. 6.1. у своїх договорах з реєстрантами, оскільки в іншому разі це може розглядатися як невиконання реєстратором своїх зобов'язань за договором з адміністратором домену (п. 7.5.2) і бути підставою для розірвання адміністратором договору з реєстратором у зв'язку з невиконанням останнім свої обов'язків (п. 7.6.3.1) [57].

Враховуючи зазначене, до істотних умов договору про реєстрацію доменного імені, крім предмету, слід віднести:

строк виконання робіт (надання послуг) – період часу, протягом якого реєстратор зобов'язується здійснити реєстрацію доменного імені обраного реєстрантом. Як правило, початок перебіг строку відведеного для реєстрації доменного імені пов'язаний з моментом отримання оплати реєстратором оплати послуг за умови надання необхідних документів. Сам термін виконання робіт або надання послуг визначається кожним реєстратором самостійно (як свідчить практика, такий термін становить від 3 до 14 календарних днів);

ціна договору – плата реєстранта за реєстрацію доменного імені та його підтримку реєстратором. Плата за реєстрацію доменного імені, його продовження та трансфер визначається самостійно реєстратором і вказується на його сайті. При цьому в українському сегменті мережі Інтернет найвищою є плата за реєстрацію доменних імен в доменній зоні .UA, і складає понад 1500 грн. в рік. Водночас, як зазначалося вище, на практиці мають місце і безоплатні договори про реєстрацію доменного імені. Наприклад, послуги з реєстрації, перереєстрації, продовження доменних імен надаються адміністратором домену .GOV.UA без оплати [63]. Як правило, оплата вартості послуг здійснюється у формі передоплати;

права та обов'язки сторін. Сторонами договору про реєстрацію доменного імені виступають реєстратор (виконавець) та реєстрант (замовник, заявник). Реєстратором виступає зареєстрований в Україні суб'єкт підприємницької діяльності, який надає реєстранту послуги, необхідні для реєстрації доменного імені та його функціонування. Реєстрантом є особа, яка бажає користуватися та розпоряджатися доменним іменем у відповідному домені.

Слід відзначити, що права та обов'язки сторін в договорах різних реєстраторів на практиці суттєво відрізняється за обсягом, співвідношенням тощо. Водночас, в договорах мають бути відображені права та обов'язки, які передбачені правилами відповідних доменів, забезпечення наявності яких в договорі з реєстрантом можна віднести до обов'язків реєстратора [57, п. 6.3].

З урахуванням цього, ми звернемося до основних, на нашу думку, прав та обов'язків сторін договору про реєстрацію доменного імені.

До обов'язків реєстратора можна віднести такі:

надання послуг з реєстрації та обслуговування доменного імені;
реєстрація доменного імені на ім'я та в інтересах реєстранта;
внесення в реєстраційну базу (реєстрі) записів про реєстрацію доменних імен;
забезпечення вимог законодавства щодо захисту персональних даних реєстрантів (заявників);
обов'язок повідомлення реєстранта як про грубе порушення істотних умов істотних умов і як підставу розірвання договору з ініціативи реєстратора надання неповної, недостовірної або неточної інформації про себе;
обов'язок роз'яснити реєстранту, що вся надана ним інформація буде постійно зберігатись в реєстраційній базі (реєстрі) домену, а її актуальний стан буде публічно доступним в реальному часі через WHOIS або подібний сервіс;
обов'язок надати реєстранту необхідний технічний та консультаційний супровід з питань, пов'язаних з реєстрацією та функціонуванням доменного імені [57, п. 6.3; 55, п. 3.2.4].

На реєстранта за договором покладаються такі обов'язки:

укласти договір про реєстрацію і обслуговування доменного імені з реєстратором, виконувати умови цього договору, виконувати умови правил відповідного домену; офіційне твердження, про те, що: а) ні реєстрація доменного імені, ні його використання не порушує прав та законних інтересів третіх осіб, в тому числі прав інтелектуальної власності; б) інформація про себе, надана реєстратору з метою делегування доменного імені, зокрема контактна інформація, є повною, правдивою та точною; в) йому відома та зрозуміла мета збору, зберігання і публікації інформації, яка надається ним реєстратору та необхідна для забезпечення процесу делегування доменного імені, а також про те, що він знає та погоджується з тим, що актуальний стан такої інформації буде публічно доступним в реальному часі через WHOIS або подібний сервіс. Під офіційним твердженням слід розуміти письмовий документ, підписаний керівником юридичної особи чи уповноваженою особою та завіреним відбитком печатки або фізичною особою власноручно [61];

своєчасно повідомляти реєстратора про будь-які зміни інформації та даних,

зазначених в заявці при укладенні договору, а також про подовження реєстрації доменного імені;

надання засвідченої належним чином копії доповнення до свідоцтва на знак для товарів і послуг не пізніше як за 10 робочих днів до закінчення строку дії такого свідоцтва (в разі реєстрації доменного імені в публічному домені другого рівня доменної зони .UA).

Відповідно до договору про реєстрацію доменного імені до прав реєстратора можна віднести:

право на призупинення надання послуг, надання яких передбачено договором. Підставами для призупинення надання послуг може бути: недотримання реєстрантом умов договору; дії, вчинені реєстрантом через надані послуги є такими, що завдають або можуть завдати шкоди реєстратору, іншим реєстрантам, або нормальному функціонуванню мережі; порушення реєстрантом морально-етичних норм при користуванні послугами; отримання відповідних рекомендацій від представників державних органів в разі виявлення порушення норм національного або міжнародного законодавства;

право на внесення до відповідних реєстраційних баз (реєстрів) отриманих від реєстранта персональні дані, публікацію їх у відкритих джерелах з метою виконання умов договору, обробку таких даних відповідно до визначеної договором та законодавством України мети та з дотриманням законодавства України;

право на видалення доменного імені з реєстру після закінчення терміну його реєстрації з подальшою можливістю його реєстрації новим реєстрантом.

Реєстрант має право:

- 1) самостійно обирати або змінювати реєстратора, крім обмежень, якщо такі встановлені правилами відповідних доменів;
- 2) розпоряджатись зареєстрованим доменним іменем, визначати або змінювати адресацію цього доменного імені в записах про делегування, визначати або змінювати уповноважених ним осіб та інформацію про них, що здійснюють від імені реєстранта доручені їм дії з доменним іменем;

- 3) передати повністю (передати іншому реєстранту) або частково на визначений час своє право розпорядження доменним іменем;
- 4) відмовитись від розпорядження доменним іменем (скасування реєстрації та делегування);
- 5) у разі порушення його прав звертатись до відповідних органів або суду з метою вирішення доменних спорів;
- б) якщо є фізичною особою, обмежувати оприлюднення своїх персональних даних в інформаційній службі WHOIS подавши відповідну заяву реєстратору;

Незважаючи на те, що в договорах різних реєстрантів передбачений розділ, який присвячений відповідальності сторін, насправді, як правило, в них закріплюється відповідальність лише реєстранта або ж в ньому фіксується положення, згідно з якими реєстратор знімає з себе будь-яку відповідальність за наслідки використання або неможливості використання реєстрантом послуг за договором, а також за зміст будь-яких матеріалів, що публікуються під доменним іменем реєстранта [69]. Більше того, в окремих випадках, реєстратори неможливість притягнення їх до відповідальності фіксують як обов'язок реєстранта. Наприклад, до обов'язків реєстранта включається такий: «3.2.9. Не покладати на Виконавця відповідальність за будь-якими позовами та відповідальність за заборгованості, збитки, затрати та витрати, включаючи всі судові витрати, витрати на оплату послуг адвокатів та юристів, які виникли в результаті судових процесів та рішень суду, що прямо чи опосередковано стосуються Послуг реєстрації та/або підтримки доменного імені» [68]. В даному випадку ми бачимо намагання реєстратора повністю зняти з себе відповідальність, навіть у тих випадках, коли це прямо чи опосередковано стосується послуг з реєстрації та підтримки доменного імені. І, враховуючи той факт, що договір про реєстрацію доменного імені є договором про приєднання, реєстранту (заявнику) акцептуючи публічну оферту даного реєстратора не залишається нічого іншого як погодитися і на таку умову договору, що по-суті є обмеженням його права на судовий захист.

термін дії договору. Як правило, термін дії договору визначається за згодою сторін. Мінімальний термін дії договору становить не менше одного календарного

року. При цьому, враховуються терміни дії договору, встановлені правилами окремих доменів. Так, в домені .UA термін дії договору між реєстрантом та реєстратором не може перевищувати двох календарних років [57], а в домені .УКР – від одного до десяти років за бажанням замовника [55].

Крім зазначених вище умов договору, які слід віднести до істотних, Правилами домену .UA передбачено, що «договір між реєстрантом та реєстратором має містити третейську угоду, яка передбачає згоду сторін на розв'язання доменних спорів в порядку, передбаченому розділом 9 цих Правил, та повний текст розділу 9 цих Правил» [57, п. 6.3]. Однак, на практиці, як правило, така вимога реєстраторами при формуванні змісту договору не дотримується, очевидно, з огляду на рекомендаційний характер такого положення.

Отже, основною підставою виникнення права на доменне ім'я є договір про реєстрацію доменного імені. За договором про реєстрацію доменного імені одна сторона (реєстратор) зобов'язується за завданням іншої сторони (реєстранта) надати послуги із реєстрації, делегування, технічного та консультаційного супроводу доменного імені, а реєстрант зобов'язується оплатити реєстратору такі послуги, якщо інше не встановлено договором, та виконувати інші обов'язки, передбачені договором або законом. Такий договір є двостороннім, консенсуальним, оплатним або безоплатним. Він є, як правило, публічним та договором приєднання. За своєю правовою природою договір про реєстрацію доменного імені належить до договорів про надання послуг.

Разом з тим врахування основної мети укладання такого договору, якою виступає реєстрація (фактично створення) доменного імені, дає змогу охарактеризувати його як договір про створення на замовлення і використання об'єкта права інтелектуальної власності. Утім положення ст. 1112 Цивільного кодексу України не дають змогу охопити правове регулювання договорів про реєстрацію доменних імен. З огляду на це доцільно, по-перше, визнати доменне ім'я об'єктом права інтелектуальної власності на рівні закону, по-друге, внести відповідні зміни до ст. 1112 Цивільного кодексу України. Вдосконалення законодавства у цій сфері дасть змогу привести його у відповідність до вимог сьогодення, врегулювати відносини, що виникають з приводу створення доменних імен.

2.3. Захист прав власників доменних імен

У зв'язку з динамічним розвитком цифрового простору і його нормативно-правовим регулюванням на національному і міжнародному рівнях доменні імена, власниками яких найчастіше є суб'єкти господарських відносин, набувають особливого значення як засіб індивідуалізації певного виду товарів або послуг. Наявність ефективного правового захисту такого засобу індивідуалізації є запорукою введення інноваційних технологій у суспільний обіг та прогресивного піднесення економічного стану будь-якої цивілізованої держави.

Варто зазначити, що питання вирішення доменних спорів і засобів превентивного і судового захисту власників прав на доменне ім'я є предметом численних дискусій у колі провідних фахівців права інформаційних технологій і наукового аналізу у численних публікаціях, кандидатських і докторських дисертаціях. Враховуючи можливість звернення громадян України до міжнародних установ за захистом права на доменне ім'я, вважаємо доцільним в межах дипломного дослідження охарактеризувати найбільш поширені типи порушення прав власників на доменне ім'я і внесення доповнень у традиційну класифікацію доменних спорів, а також засобів захисту порушених прав на прикладах судових рішень міжнародних арбітражних установ.

19 березня 2019 року набрав чинності договір між реєстром домену першого рівня .UA ТОВ «Хостмайстер» та WIPO. Предметом цього договору була можливість вирішення доменних спорів у вищезазначеному домені з використанням позасудової процедури відповідно до UDRP 1999 року, яку схвалила ICANN. Враховуючи навантаження українських судів і необізнаність суддів у сфері інформаційного права щодо специфіки доменних спорів, процедура розгляду спору може тривати протягом року, у той час як процедура UDRP дозволяє сторонам розглянути спір протягом двох місяців, уникаючи серйозних матеріальних втрат. У такому випадку, суб'єктами розгляду спору, згідно з процедурою UDRP, є незалежні арбітри WIPO у Центрі арбітражу та посередництва.

Варто зазначити, що розгляд спорів у домені .UA має певні розбіжності від стандартного процесу розгляду спорів відповідно до UDRP. Сторонам переговорів вдалося домовитися про розгляд доменних спорів українською мовою, але за згодою сторін використання інших мов також припускається. У додаток до цього, сторони можуть здійснити своє право на розгляд справи в суді України, але в цьому випадку рішення національного суду має передувати вже початому розгляду суперечки в Центрі арбітражу та посередництва.

Окрім класифікації рівнів доменних імен, Інтернет-корпорація з присвоєння імен та номерів розрізняє типи порушення прав власників на доменні імена.

Найпоширенішим типом порушення вважається кіберсквотінг. Кіберсквотинг (від англ. «cybersquatting» – кіберзахоплення, або захоплення доменних імен) – реєстрація найменувань доменів, що збігаються із засобами індивідуалізації або подібні до них, із їх наступним недобросовісним використанням, як для власної комерційної мети, так і для перепродажу володільцям відповідних засобів індивідуалізації [70, с. 215]. Кіберсквотери, як називають людей, що займаються кіберсквотінгом, зазвичай мають єдину економічну мету з реєстрації певного доменного імені – його перепродаж та отримання прибутку за викуп домену.

Як зазначає Попова Н. О., до кола позначень, які недобросовісно використовують кіберсквотери шляхом реєстрації доменних імен, належать, зокрема: знаки для товарів і послуг; фірмові найменування; міжнародні непатентовані назви фармацевтичних препаратів; повні та скорочені назви міжнародних міжурядових організацій; особисті імена; географічні позначення [71, с. 135].

Прикладом кіберсквотінгу може слугувати справа *UITGERVERIJ CRUX v. W. FREDERIC ISLER* від 30 жовтня 2000 р. [72] Позивачем у наведеній справі є юридична особа, що здійснює діяльність під комерційним найменуванням *Uitgeverij Crux bvba / Crux Editions bvba*. Вона займається опублікуванням компакт-дисків та електронних видань, а також книг та наукових журналів. Діяльність Відповідача у справі залишилася невідомою. Веб-адресою Позивача, через яку він провадить свою підприємницьку діяльність є *crux.be*, яку він зареєстрував у липні 1999 року, у той час як спірним доменним іменем є

"cruх.net", яку Відповідач запропонував продати за 50 000 USD Позивачу. Зважаючи на довге використання Позивачем свого комерційного найменування і розрізнення саме цього найменування серед таргетованої аудиторії Позивача, Суд є твердо переконаним, що права на торговельну марку можуть бути набуті шляхом її використання, і внаслідок цього, такі права існують, навіть якщо торговельна марка не була зареєстрована. Тому, враховуючи те, що Позивач надав докази того, що він використовував марку CRUX у зв'язку зі своєю діяльністю протягом декількох років до реєстрації доменного імені, Суд вважає, що Позивач надав належні підстави для висновку, що він має права на марки "CRUX Editions" та "Uitgeverij CRUX", тому в позові було задоволено.

Іншим типом порушення права на доменне ім'я є тайпсквотінг. Такі права порушують тайпсквотери, тобто люди, що реєструють доменні імена із загальними граматичними помилками основних доменних імен у цілях перенаправлення трафіку на сайти і внаслідок цього економічної вигоди реєстратору такого доменного імені.

Тайпсквотинг – реєстрація доменного імені з граматичними помилками, близького за написанням до основних доменних імен. В такому разі тайпсквотер за рахунок перенаправлення трафіку через може зібрати на своєму сайті певний відсоток тих відвідувачів, які помилилися, в результаті чого отримати економічні вигоди, наприклад, за рахунок показу реклами.

Приклад можна навести у справі Twitter, Inc. v. Ahmet Ozkan [73]. Позивачем у цій справі був власник всесвітньо відомої торговельна марка Twitter, що була зареєстрована в Туреччині і США. Спірне доменне ім'я являло собою <twitter.com>, тобто, слово "twitter" із турецькою буквою "ı" без крапки замість звичайної літери "i". На сайті Відповідачем було відображено матеріал у вигляді турецькомовного блогу з коментарями, що підтримують турецьку державну політику, де також містилося кілька фотографій. Суд встановив, що спірне доменне ім'я <twitter.com> фонетично та візуально схоже на назву торговельної марки TWITTER, права на яку належать Позивачеві. Отож, Суд зобов'язав передати спірне доменне ім'я <twitter.com> Позивачеві і таким чином, задовольнив позов власника торговельної марки.

Ще одним порушенням прав на доменні імена є зворотнє захоплення домену має місце у випадках, коли реєстрація торговельної марки (знаку для послуг) або комерційного (фірмового) найменування виступає як засіб отримання прав на популярне доменне ім'я. Володілець торговельної марки (знаку для послуг), яке співпадає з доменним ім'ям, може вимагати передачі йому прав адміністратора домену .UA при цьому не важливо, коли був зареєстрований і коли використовувався домен. Зрозуміло, що в такому випадку особа користується необережністю або неухважністю адміністратора домена, який не встиг зареєструвати відповідну торговельну марку (знак для послуг) [74, с. 133].

Доволі спірними видами порушень є доменні імена із вмістом обценної лексики, так звані "обценні домени", а також домени, які мають на меті виказати незадоволення від використання продукції, тобто "невдоволені домени". Ми вважаємо, що їх не можна вважати одним типом порушення прав власників на доменне ім'я через диференціацію цілей їхніх кінцевих користувачів [75, с. 137].

За допомогою UDRP встановлено триступінчастий тест для доведення права власності на доменне ім'я. UDRP-тест вимагає доведення трьох ключових елементів для підтвердження права власності на доменне ім'я. Оскільки тягар доведення лежить на позивачеві, то позивачу треба довести, що доменне ім'я ідентичне або схоже до ступеню змішування із торговельною маркою позивача. Другим елементом тесту є доведення відсутності права або законних інтересів відповідача в доменному імені. Заключний крок являє собою недобросовісність реєстрації доменного імені відповідачем.

Перший елемент тесту визначає співвідношення торговельної марки і спірного доменного імені. Необхідно зазначити, що у разі розпізнання щонайменше однієї домінуючої ознаки відповідної торговельної марки у доменному імені, ім'я домену, як правило, вважатиметься ідентичним цій торговельній марці у цілях UDRP. Також якщо спочатку було зареєстроване доменне ім'я, а потім отримані права на торговельну марку, позивачеві буде важко довести недобросовісність дій відповідача. За першим елементом розглядалася справа *Uniroyal Engineered Products, Inc. v. Nauga Network Services* [76]. Спірними доменними іменами у справі були *nauga.net* та *naugacase.com*. Позивач зареєстрував торговельну марку

NAUGA у США в комерційних цілях. Термін Nauga не перекладається на англійську мову і був створений Позивачем для реалізації товару. Позивач спочатку займався виробленням комп'ютерних аксесуарів Naugahyde, і у зв'язку з розширенням бізнесу почав виробляти покриття зі штучної шкіри, лінію яких він назвав Naugacase, що вважається товарним знаком без реєстрації (англ. - common law mark). Відповідач зареєстрував доменне ім'я naugacase.com вже після реєстрації доменного імені Позивача. Він намагався довести, що містер Давідофф, Позивач, користується доменом у особистих цілях. Натомість, Суд визнав, що доменні імена Відповідача «nauga.net» і «naugacase.com» дуже схожі на доменні імена Позивача, на які Позивач має права, на відміну від Відповідача. Отож, Суд вирішив передати Позивачу доменні імена «nauga.net» і «naugacase.com».

Іншим компонентом першого елементу триступінчатого тесту є заборона на використання доменного імені, яке містить або складається з перекладу або транслітерації торговельної марки. Суд у справі The Coca-Cola Company v. Keren, Chen вирішив звернути на це увагу Відповідача [77]. У фабулі справи було зазначено, що знак COCA-COLA зареєстрований як торговельна марка в усьому світі. Марка COCA-COLA та її еквівалент на івриті קוקה-קולה вже багато років асоціюється з Позивачем в Ізраїлі. Марка COCA-COLA та її аналог на івриті -קוקה קולה, без сумніву, відомий в Ізраїлі. Суд зазначив, що термін "קוקהקולה" не має значення на івриті і є транслітерацією англійської назви торговельної марки COCA-COLA. Спірне доменне ім'я є фонетично однаковим і створювало б в очах ізраїльського споживача асоціацію з Позивачем. Отож, Суд вважає, що спірне доменне ім'я <קוקהקולה.com [xn--8dbabb9a0dbb.com]> тотожне торговельній марці Позивача і, зважаючи на це, задовольнив позов Відповідача.

Другий елемент вимагає особливої уваги відповідача через низку вимог, які відповідач має довести для демонстрування законності своїх намірів. Якщо відповідач не довів свої права й правомірні інтереси у доменні імені, то найімовірніше рішення суду буде на користь позивача. Такі вимоги містять у собі три компоненти: попереднє використання або ґрунтовна підготовка до використання доменного імені у зв'язку з добросовісною торгівлею товарами або послугами до отримання відповідної скарги, впізнання відповідача саме за

доменного імені навіть за відсутності реєстрації торговельної марки відповідачем, а також використання відповідачем доменного імені у некомерційних цілях без намірів отримати вигоду, відвернути клієнтів або заплямувати репутацію торговельної марки. Варто зазначити, що суд визнає, що поєднання або володіння доменними іменами (як правило, для перепродажу), що складаються з абревіатур, словникових слів або загальних фраз, може бути добросовісним і не є само собою неправомірною дією, відповідно до UDRP.

Справа Philip Morris USA Inc. v. Borut Bezjak, A Domains Limited демонструє важливість другого елементу UDRP-тесту [78]. Позивачем у справі була компанія Філіп Морріс США. Позивач є зареєстрованим власником торговельної марки MARLBORO. Позивач зареєстрував доменне ім'я <marlboro.com> та використовує його для свого офіційного веб-сайту, що містить інформацію про Позивача та його товари Marlboro. Відповідач стверджував, що до отримання будь-якого повідомлення про суперечку він був у процесі розробки добросовісного надання послуг - мережі інформаційних порталів з довідниками щодо певних географічних місць. Відповідач зареєстрував кілька тисяч ДІ з географічними назвами, що ідентичні назвам міст, селищ чи географічних регіонів у всьому світі та які стосуються веб-сайтів, де відображається інформація про них. Спірне доменне ім'я є одним із цих доменних імен, і, за словами Відповідача, призначене для використання для надання інформації тим, хто шукає інформацію про географічне розташування Мальборо.

В цій справі Суд не зміг встановити, чи Відповідач вжив у доменному імені слово Мальборо через відомість ТМ або через саму географічну назву, і вирішив, що для вирішення справи це розрізнення не є надто принциповий, тому у скарзі було відмовлено.

Третій елемент неможливо розглядати без взаємозв'язку із другим елементом, оскільки недобросовісність має місце тоді, коли Відповідач користується несправедливою перевагою або іншим чином зловживає знаком Позивача. В переважних випадках Суд оцінює другий та третій елементи UDRP разом, наприклад, коли чіткі ознаки недобросовісності вказують на те, що у Відповідача не може бути жодних прав чи законних інтересів у доменному імені.

Відповідно до положень ст. 55 Конституції України [79], ст. 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожна особа має право на ефективний засіб правового захисту, незаборонений законом.

Виходячи з цих положень способами захисту прав власників можна назвати такі: переговори – реєстрант може ініціювати проведення переговорів із іншою стороною доменного спору, наприклад, в разі, коли адміністратор публічного домену здійснює переделегування приватного доменного імені іншому реєстранту, зокрема за власним бажанням реєстранта [57, п. 2.24.1].

Доволі часто особи, які порушують права на доменне ім'я, не мають державної реєстрації на торгову марку, або ще не зареєстрували її. В такому випадку можна надіслати лист із попередженням про порушення прав власника доменного імені та пропозицією вирішити це питання в режимі переговорів. Плюс цього методу в тому, що не витрачаються кошти на судовий процес, і питання може вирішитися в короткі терміни. Однак, цей метод рекомендується застосовувати тільки тоді коли особа, яка порушила права, не заподіяла значних збитків [80]. Водночас, слід враховувати, що цей спосіб захисту практиками відноситься до найменш ефективних [81].

До різновиду переговорів можна віднести і медіацію, яка можлива за згодою обох сторін доменного спору на використання такої процедури, результатом чого є підписання угоди на передачу спору на медіацію, подібно до третейської угоди. В такому разі до вирішення спірного питання залучається нейтральна третя сторона – медіатор (посередник), який веде переговорний процес, вислуховує аргументацію обох (або декількох) сторін щодо суті спору, дає кваліфіковані поради і активно допомагає сторонам самостійно прийняти рішення, що задовольнить всіх учасників, тобто взаємовигідне рішення для сторін, яке вони самі прагнуть виконати [82].

третейський розгляд – процес вирішення спору і прийняття рішення третейським судом. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про третейські суди», третейський суд – недержавний незалежний орган, що утворюється за угодою або відповідним рішенням зацікавлених фізичних та/або юридичних осіб для вирішення спорів, що

виникають із цивільних та господарських правовідносин [83]. Доменний спір може бути переданий до третейського суду виключно після вжиття сторонами заходів для врегулювання спору шляхом переговорів [57].

Закон також визначає, що в Україні можуть утворюватися та діяти постійно діючі третейські суди та третейські суди для вирішення конкретного спору (суди ad hoc) (ч. 1 ст. 7); порядок утворення третейського суду для вирішення конкретного спору визначається третейською угодою, умови якої не можуть суперечити положенням цього Закону (ч. 5 ст. 8).

У зв'язку з цим, Правилами домену .UA встановлюються вимоги: 1) договір між реєстрантом та реєстратором має містити третейську угоду, яка передбачає згоду сторін на розв'язання доменних спорів в порядку, передбаченому розділом 9 цих Правил, та повний текст розділу 9 цих Правил. (п.6.4); 2) реєстрант, реєстратор та адміністратор публічного домену заздалегідь погоджуються на розгляд та розв'язання доменних спорів одним з третейських судів, які діють відповідно до цих Правил та своїх регламентів (п. 9.7);

звернення до Антимонопольного комітету України (адміністративний порядок). Цей спосіб захисту прав власника доменного імені відноситься до більш ефективних стосовно наведених вище і полягає в зверненні до органів Антимонопольного комітету України у зв'язку з порушенням ст. 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996, а саме, «неправомірним є використання імені, комерційного (фірмового) найменування, торговельної марки (знаку для послуг), рекламних матеріалів, оформлення упаковки товарів і періодичних видань, інших позначень без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який раніше почав використовувати їх або схожі на них позначення у господарській діяльності, що призвело чи може призвести до змішування з діяльністю цього суб'єкта господарювання» [84];

судовий порядок (звернення до національних судів) – ефективний і разом з тим доволі складний варіант захисту порушеного права, що зумовлено недостатнім досвідом суддів у вирішенні подібних спорів. З огляду на недостатню урегульованість досліджуваної тематики, судова практика щодо захисту прав

власника на доменне ім'я є досить неоднозначною, що в свою чергу пов'язано з такими проблемами як: складність у визначенні відповідача; нерозуміння самої суті фірмового найменування і, як наслідок, ототожнення його з скороченим найменуванням юридичної особи; невизначеність поняття «відоме» фірмове найменування; складність у визначенні обсягу майнових прав інтелектуальної власності на фірмове найменування тощо;

арбітражний порядок (звернення в арбітражні центри, які акредитовані організацією ICANN) [81]. Саме арбітражний розгляд доменного спору є найбільш ефективним і швидким способом захисту доменного імені, позитивні та негативні аспекти якого будуть розглянуті в наступному питанні дипломної роботи.

РОЗДІЛ 3. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ У ГАЛУЗІ ЗАХИСТУ ДОМЕННИХ ІМЕН ЯК ЗАСОБІВ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ

3.1. Об'єктно-суб'єктний склад у спорах щодо доменних імен

Доменне ім'я, маючи словесне вираження, може бути ідентичним чи схожим до ступеню змішування з різними об'єктами права інтелектуальної власності, що призводить на практиці до виникнення доменних спорів.

Доменний спір – це спір, який виникає щодо законності (недобросовісності) реєстрації та використання доменного імені між власником цього доменного імені та іншою заінтересованою особою (наприклад, власником свідоцтва на знак для товарів і послуг) [85].

Єдиною політикою вирішення спорів про доменні імена визначається, що доменний спір має місце, якщо відбулася:

- реєстрація або придбання домену перш за все з метою продажу, здачі в оренду чи іншої передачі прав на домен власнику торговельної марки або його конкуренту, щоб отримати за рахунок цього прибуток;
- свідоме поведінка щодо реєстрації домену, щоб запобігти (перешкодити) відображенню відповідної торговельної марки іншого володільця у такому ж або подібному доменному імені;
- реєстрація домену з метою порушити бізнес конкурента;
- реєстрація домену з комерційною метою, щоб привабити користувачів Інтернету до цього веб-сайту, створюючи ймовірність змішування із торговельною маркою конкурента [86].

З зазначеного можна зробити висновок, що правила визначені Єдиною політикою вирішення спорів про доменні імена стосуються розв'язання доменних спорів між володільцями торговельних знаків та власниками доменного імені і, відповідно, об'єктом доменного спору виступає товарний знак.

Однак, перелік об'єктів, з приводу яких може виникати доменний спір, виходить далеко за межі лише знаків для товарів і послуг, про що неодноразово зверталася увага науковців. Так, Кудрицька Т. досліджуючи тенденції доменних спорів в

Україні, зазначає, що до кола позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами шляхом реєстрації доменних імен, належать, зокрема:

- (i) знаки для товарів і послуг;
- (ii) фірмові найменування;
- (iii) міжнародні непатентовані назви (INNs) фармацевтичних препаратів;
- (iv) повні та скорочені назви міжнародних міжурядових організацій;
- (v) особисті імена;
- (vi) географічні зазначення [87].

Схожий підхід пропонує Булат Н.М. при визначенні поняття кіберсквотингу, під яким пропонує розуміти порушення прав інтелектуальної власності на знаки для товарів і послуг, комерційні (фірмові) найменування, об'єкти авторського права тощо, а також на самі доменні імена, та порушення прав на ряд інших об'єктів, які не є об'єктами права інтелектуальної власності (наприклад, ім'я фізичної особи), вчинене шляхом недобросовісної реєстрації доменного імені, що містить позначення, яке є тотожним (схожим) з охоронюваним об'єктом (його частиною) [88, с. 74].

Таким чином, до об'єктів, з приводу яких можуть виникати доменні спори, можна віднести знаки для товарів і послуг, комерційні (фірмові) найменування, об'єкти авторського права, доменні імена, ім'я фізичної особи, географічні позначення. Неправомірне використання таких об'єктів в позначенні доменного імені призводить до різноманітних правопорушень, в основу класифікації яких в якості критеріїв покладено саме об'єкт, використанням якого і заподіюється шкода правовласнику. Тобто, можна стверджувати, що прослідковується чіткий зв'язок між об'єктом, з приводу якого виникає спір, та різновидом правопорушень: об'єкт визначає вид правопорушення (кіберсквотингу).

Водночас, практика свідчить, що доменні спори ініціюються з метою припинення порушень прав інтелектуальної власності, переважно прав на знаки для товарів і послуг або комерційні (фірмові) найменування, які зазначені у назві Інтернет-сайту.

Реєстрація доменних імен, які є тотожними засобам індивідуалізації учасників цивільного обігу, зокрема, торговельним маркам, розглядається як правопорушення, що отримало назву брендовий кіберсквотинг. При цьому потрібно враховувати, що сам факт реєстрації доменного імені, в якому використовується відповідне позначення торгової марки, знаків для товарів та послуг, не завжди розглядається як правопорушення. В таких випадках важливе значення має добросовісність реєстрації та використання доменного імені.

В основі UDRP, зміст яких спрямовано в першу чергу на захист від брендового кіберсквотингу, зафіксовано так звану «концепцію добросовісності застосування доменних імен». Ця концепція встановлює презумпцію правомірності реєстрації доменного імені, якщо особа має щодо нього права та законні інтереси. Наявність права та законного інтересу за даною концепцією (UDRP) визнається в одному з таких випадків:

- 1) до отримання повідомлення про наявність спору щодо доменного імені володілець останнього має розпочати його використання (чи використання позначення, яке відповідає доменному імені) або продемонструвати підготовку до такого використання у зв'язку з добросовісною пропозицією товарів, послуг;
- 2) володілець імені має бути загальновідомим саме завдяки цьому доменному імені (навіть якщо він не має товарних знаків);
- 3) володілець доменного імені повинен здійснювати законне некомерційне використання або інше добросовісне використання останнього без намірів отримати комерційну користь шляхом введення в оману споживачів або дискредитації товарного знаку чи знаку обслуговування, з приводу яких пред'явлені претензії [86, п. 4].

Так, в справі за позовом “EFax.com Inc” до володільця доменного імені “efax.co.uk” англійський суд відмовив у його задоволенні з огляду на те, що відповідачем у доменному імені використовувалося не унікальне, а описове позначення, що є звичним для електронного бізнесу, і тому явного суміщення з бізнесом позивача бути не може [18, с. 39]. Тобто суд в даному випадку прийшов до висновку, що використання в доменному імені позначення «efax» є

загальноновживаним словом, що свідчить про правомірність реєстрації доменного імені та добросовісність його застосування.

На добросовісність реєстрації доменного імені може також вказувати і те, що така реєстрація відбулася раніше за реєстрацію торговельної марки.

Однією із проблем є той факт, що доменне ім'я є унікальним у межах усього світу, в той час як знаки для товарів і послуг не є такими. У зв'язку з цим виникає питання про те, кому надати перевагу у праві використовувати позначення свого товарного знаку у доменному імені в разі, якщо для різних класів товарів зареєстровані однакові товарні знаки. На практиці таке питання вирішується, як правило, за першістю у реєстрації доменного імені [88, с. 75].

Об'єктом захисту прав в доменних спорах можуть бути також іменами відомих людей або їх псевдоніми. В разі недобросовісної реєстрації доменного ім'я, яке містить ім'я відомої людини або її псевдонім, мова йде про так званий іменний кіберсквотинг. Тобто, порушенням в такому разі буде вважатися лише недобросовісна реєстрація доменного імені.

Так, шанувальник американської співачки Бенатар Пат (Benatar Pat) успішно захистив своє право використовувати доменне ім'я «patbenatar.com» у некомерційних цілях [89].

Питання добросовісності при реєстрації доменного імені постає і тоді, коли мова йде про людей з однаковими іменами, при цьому ситуація може ускладнюватися ще й тим, що одна особа володіє певною популярністю. Між тим популярність ще зовсім не дозволяє стверджувати наявність у однієї особи більших прав на використання свого імені, ніж у іншої, і не виправдано позбавляти людину, яку звуть так само, як і відомого артиста, політика тощо, права зареєструвати доменне ім'я, що відповідатиме її власному імені. У той же час варто погодитися з А. Г. Серго, К. І. Гладкою у тому, що така реєстрація може (і повинна) визнаватися кіберсквотингом, якщо здійснена вона була виключно для паразитування на чужій репутації чи перепродажу своєму знаменитому тезці [18, с. 23].

Так само має бути вирішено і питання в ситуації, коли ім'я людини, яку вона обирає і в якості доменного ім'я, співпадає з засобом індивідуалізації суб'єкта

підприємницької діяльності, зокрема з його найменуванням. Так, компанія «Deutsche Shell» звернулася з позовом до суду через те, що, на її думку, доменне ім'я «shell.de», зареєстроване фізичною особою з прізвищем Shell, порушує її права на товарний знак. Федеральний Верховний суд Німеччини задовольнив позов компанії «Deutsche Shell», мотивуючи свою позицію, зокрема, тим, що на сайт за адресою «www.shell.de» було зроблено більше 270 тисяч заходів відвідувачів, і це, на думку суду, свідчить про те, що відвідувачі шукали інформацію про компанію, а не про людину. Суд також погодився з тим, що відповідач може використовувати доменне ім'я, що включає слово «shell», але таким чином, щоб не вводити в оману користувачів мережі Інтернет [30, с. 237-238].

Предметом доменного спору можуть бути також загальні назви, які позначають певну галузь економіки або рід товарів (послуг). Зазначений вид кіберсквотингу (галузевий кіберсквотинг) є одним із найприбутковіших, оскільки володіння доменом, що точно відповідає конкретній галузі або назві товару вже є перевагою для будь-якої компанії, зайнятій у цій сфері. Тому «галузеві» домени завжди користувалися попитом як у різних підприємств, так і у кіберсквотерів [90]. Разом з тим, слід погодитися з думкою Булат Н.М., яка зазначає, що сама по собі реєстрація «галузевого» доменного імені ще не створює правопорушення. І тут важливим є з'ясування знову ж таки мети реєстрації такої Інтернет-адреси. Так, якщо особа реєструє, наприклад, доменне ім'я «книжки.укр» і розміщує на своєму сайті, скажімо, інформацію про те, як корисно читати, вона не становиться автоматично кіберсквотером. Проте якщо подібне доменне ім'я реєструється виключно з метою «продати» його згодом, наприклад, видавництву, то подібну діяльність вже можна визначити як кіберсквотинг [88, с. 76].

Доменні спори можуть виникати також з приводу відтворення в доменному імені географічних назв, зокрема назв міст. Для прикладу такого доменного спору в літературі звертаються до спору в Німеччині з приводу доменного імені «cell.com». Суд першої інстанції встановив, що використання вищезазначеного імені вводить користувачів в оману, оскільки вони сподіваються знайти за даною

адресою сайт, присвячений місту Celle. Однак рішення таке рішення було відмінено судом другої інстанції, на думку якого, сайт, присвячений місту, повинен реєструватися під доменом першого рівня, що відповідає коду країни, а не під доменом першого рівня загального користування (у даному випадку доменне ім'я повинно бути "celle.de"), тому використання доменного імені «celle.com» є правомірним [28, с. 21].

Оригінальну назва твору або його частини також можуть бути об'єктом доменного спору. Такі об'єкти, відповідно до ст. 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права», розглядаються як твір і охороняються відповідно до цього Закону [91]. Таким чином, використання оригінальної назви (частини) твору у якості доменного імені можливе лише з дозволу відповідного правоволодільця (виняток - якщо твір перейшов у суспільне надбання) і лише таким чином, щоб не порушувалися особисті немайнові права автора. У разі ж, якщо у доменному імені використовується частина твору, що сама по собі не є оригінальною, на перший план знову ж таки має виходити мета такого використання. Так, кіберсквотингом можна вважати реєстрацію доменного імені, що містить назву твору (його частину), з метою привернення уваги користувачів до сайту, який насправді жодним чином не стосується даного твору, що вводить в оману користувачів Інтернету [88, с. 77].

Ще одним видом правопорушення, який лежить в основі доменного спору, є тайпсквотинг, під яким розуміють реєстрацію доменних імен, близьких за написанням з адресами популярних сайтів [71, с. 135].

В даному випадку неухважність користувачів призводить до того, що вони потрапляють на веб-сайт зі схожою назвою, а не на «оригінальний», що дає можливість збільшити кількість відвідувачів. Це зумовлює необхідність власника «оригінального» веб-сайту вживати певних заходів щодо усунення такої ситуації, в тому числі і домовлятися з недобросовісним реєстрантом про викуп його доменного імені.

Наприклад, південноамериканський підприємець, власник сайту «download.com», що є найбільшим в Інтернеті архівом програмного забезпечення, Кріс Чен,

викупив три доменних імені, написаних з помилкою «downlaod.com», «donwload.com» і «dawnload.com» за 80 тис. дол. [90]. Користувачі таких доменних імен легко плутали їх, для них ці імена майже нічим не відрізнялися, хоча для комп'ютерів це були різні адреси в мережі Інтернет.

З розвитком системи багатомовних доменних імен стала можливою також реєстрація доменних імен зі змішаним алфавітом. В результаті, написання, наприклад, двох візуально однакових доменних імен, в одному з яких будуть використані букви одної мови, а в другому – іншої, буде виглядати для користувача однаково, але в мережі Інтернет це буде два окремих доменних імені з різними адресами. З цього приводу Інтернет-корпорація з присвоєння імен та номерів (ICANN) рекомендує заборонити національним реєстраторам проводити реєстрацію доменів, що містять одночасно символи різних алфавітів [18, с. 13].

На практиці непоодинокі випадки, коли реєстрантом при реєстрації доменного імені вказано не справжнього власника сайту або коли має місце так звана «крадіжка домену» – зміна контактних даних реєстранта доменного імені сторонніми особами. З цього приводу фахівцями зазначається, що в такому разі, незважаючи на те, що доменне ім'я використовується певною особою, яка вважає себе власником веб-сайту, та яка сплачує за домен та хостинг, цей домен їй не належить, адже такий домен вже є потенційно «вкраденим», бо ним керує інший суб'єкт [82].

Судова практика є неоднорідною щодо визначення сторони доменного спору, яка виступає відповідачем за позовом щодо порушення прав володільців торговельних марок. Спостерігається кілька підходів з цього питання.

В одних випадках порушниками прав власника торговельної марки суд визнає як реєстранта, так і реєстратора. Наприклад, Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ в своїй ухвалі, винесеній за результатами перегляду справи, прямо вказав, що саме відповідач як реєстратор надав послуги реєстранту доменного імені в мережі Інтернет, чим порушив переважне право позивача на використання спірного знаку для товарів і послуг [92].

Подібним є рішення Господарського суду м. Києва, який здійснюючи новий розгляд справи, встановив факт пропозиції до продажу на сайті, що належить реєстранту, товарів тих же класів, що наведені у свідоцтві власника торговельної марки, і на підставі цього заборонив реєстратору порушувати права на знак для товарів і послуг, який належить власнику, шляхом незаконного делегування доменного імені на користь інших осіб і зобов'язав його (реєстратора) скасувати делегування доменного імені [80].

В інших випадках порушником прав власника торговельної марки виступає реєстрант. Однак, в таких випадках судова практика також не є однозначною. В таких ситуаціях судами приймається один із таких варіантів при формулюванні рішення:

1) реєстратор не відповідає за використання спірних доменних позначень, але є відповідачем у справі і до нього можуть пред'являтися позовні вимоги щодо зобов'язання припинити делегування доменного імені або переделегувати доменне ім'я на користь позивача [93, с. 103-104].

Наприклад, Печерський районний суд м. Києва визначив, що реєстратор не несе відповідальності за використання доменних імен, зареєстрованих за його допомогою, а також за зміст будь-яких матеріалів на сайтах, що розміщені під цими іменами або на сервісах служби. Разом з тим саме реєстратор уповноважений на внесення змін до реєстру щодо запису в доменне ім'я, а також на скасування делегування доменного імені» [94].

При цьому, судами відзначається, що такий спосіб захисту підлягає застосуванню судом, оскільки відповідає змісту порушених прав інтелектуальної власності позивача, характеру порушення та наслідкам, спричиненим цим порушенням, та є ефективним засобом захисту прав позивача від будь-яких подальших зловживань правом» [95];

2) визнаючи реєстранта порушником прав власника торговельної марки, суд позовні вимоги до реєстратора не задовольняє. Так, наприклад, Вищий господарський суд України відмовляючи в задоволенні позову в частині вимог позивача про зобов'язання реєстранта припинити неправомірне використання

знаків для товарів та визнаючи їх необґрунтованими, зазначив наступне: а) діяльність з адміністрування доменних імен передбачає здійснення реєстраційних функцій та забезпечення умов доступу абонентів до відповідних телекомунікаційних послуг; б) особа, яка здійснює лише делегування та адміністрування доменних назв, не є фактичним користувачем делегованих доменних імен, оскільки реєстрація доменного імені є, по-суті, внесенням інформації до реєстраційної бази даних, а його використання; в) виходячи з попередніх позицій, реєстратор доменного імені не є його користувачем, а тому не може виступати в якості відповідача [96].

Така позиція суду підтримується і науковцями. Зокрема, Тарасенко Л.Л. зазначає, що реєстратор і адміністратор не є стороною доменного спору і не несуть відповідальності за зміст жодного рішення, яке приймається або судом, або іншим органом, який вирішує спір [97, с. 364].

Таким чином, стороною доменного спору (як правило, відповідачем) може бути лише реєстрант доменного імені, який безпосередньо використовує його, чим порушує права позивача. Що ж стосується реєстратора та адміністратора, то вони можуть бути залучені до участі у справі як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Разом з тим, правовласник товарного знаку не позбавлений права визначити реєстратора чи адміністратора домену співвідповідачем в доменному спорі. Однак, в такому разі він має обґрунтувати, яким саме чином реєстратор чи адміністратор порушують права позивача.

3.2. Практика вирішення доменних спорів в Україні

Як відомо, вирішення доменних спорів можливо як в судовому порядку, так і в альтернативному (позасудовому). Донедавна саме судовий порядок вирішення доменних спорів був і поки що залишається найбільш поширеним видом вирішення таких спорів, відтісняючи на задній план альтернативні методи (ADR), які набули значної популярності у всьому світі. Однак, вважаємо, що з часом ситуація буде змінюватися на користь останніх при вирішенні доменних спорів.

В березні 2019 року в домені .UA почала діяти процедура позасудового врегулювання спорів у Центрі арбітражу ВОІВ за уніфікованою процедурою, заснованою на UDRP. В цьому ж році за цією процедурою вже відбувся перший процес OPPO Pte. Ltd. v. Private Registration / Alexander Leonidovich Shirkov (Case No. DUA2019-0001) [98], який завершився перемогою позивача – сингапурської компанії.

Як зазначалося вище, з 19 грудня 2019 року процедура позасудового врегулювання доменних спорів на основі UDRP поширилася на публічний домен com.ua. Тому можна очікувати, що з 2020 року застосування процедури позасудового врегулювання доменних спорів буде отримувати більшого поширення в кількісному вимірі.

У зв'язку з тим, що Україна долучилася до країн, спори щодо національних доменів яких розглядаються за процедурою UDRP [99], вважаємо за доцільне звернутися до основних позитивних моментів позасудового вирішення доменних спорів за цією процедурою.

Хоча організацією ICANN акредитовано чотири центри з вирішення доменних спорів (Азійський центр з вирішення доменних спорів (англ. Asian Domain Dispute Resolution Center); Національний Арбітражний Форум (англ. National Arbitration Forum); Чеський арбітражний суд, арбітражний центр з вирішення спорів, пов'язаних з Інтернетом (англ. The Czech Arbitration Court Arbitration Center for Internet Disputes); Центр з Арбітражу та Посередництва ВОІВ (англ. WIPO Arbitration and Mediation Center)), однак саме на Центр з Арбітражу та посередництва ВОІВ припадає лєвова частка розгляду доменних спорів, який за рік розглядає понад 3000 спорів. За їхньою статистикою, кожний рік їх кількість збільшуються не менше, ніж на 10 % [100].

Основними перевагами вирішення спору з використанням UDRP в порівнянні з іншими методами захисту є наступні:

- 1) невисока вартість, яка при стандартному розгляді справи становить всього 1500 доларів США, що включає отримання остаточного рішення по справі і його виконання;

- 2) безпечність – з моменту ініціації спору домен в безумовному порядку блокується і до кінця справи гарантовано не змінить власника;
- 3) швидкість розгляду – від подачі скарги і до остаточного рішення проходять у середньому близько трьох місяців;
- 4) простота процедури, яка обмежує обсяг документів від сторін і кількість подач;
- 5) однозначність рішення – процедура припускає тільки три види рішення: а) передати домен позивачу; б) анулювати реєстрацію домену; в) відмовити в позові. Водночас, таку ситуацію можна розглядати і як недолік процедури, адже при її застосуванні не може бути ніякої мови про втрачену вигоду, стягнення коштів, публічні вибачення тощо.
- 6) обов'язковість - рішення арбітражу швидко і безумовно виконуються реєстраторами.
- 7) передбачуваність – практика вирішення доменних спорів надзвичайно однорідна, що забезпечується простими і зрозумілими правилами, а також прецедентним характером всіх раніше винесених рішень, які знаходяться у вільному доступі і впорядковані для простого пошуку за певними категоріями.
- 8) професійність – доменні спори розглядають арбітри, відібрані ВОІВ, в основному, з числа досвідчених практикуючих юристів з усього світу. Всього реєстр арбітрів центру ВОІВ, що розглядають доменні спори, налічує близько 400 осіб [101].

Під час розроблення політики UA-DRP було впроваджено такі основні процесуальні інструменти, які забезпечують ефективний розгляд доменних спорів:

- а) отримання інформації про реєстранта доменного імені протягом 2 днів із моменту повідомлення ВОІВ про позов від реєстратора доменного імені;
- б) блокування операцій з доменним ім'ям протягом 2 днів із моменту повідомлення ВОІВ про позов від реєстратора доменного імені;
- в) забезпечення визначеності в юрисдикційних питаннях, оскільки спір передається на розгляд акредитованому ICANN центру з вирішення доменних спорів. У разі UA-DRP справи розглядає Центр арбітражу та медіації ВОІВ. ВОІВ;
- г) передбачуваність строків розгляду спорів: 60 – 75 днів [102].

Для задоволення позовних вимог за процедурою UDRP потрібно встановити три обставини:

- доменне ім'я ідентичне або схоже до ступеня змішування зі знаком для товарів і послуг, правами на який володіє позивач;
- у реєстранта доменного імені відсутні права або законний інтерес на використання доменного імені;
- реєстрант зареєстрував і використовує доменне ім'я недобросовісно [86; 103, п. 4 (a)].

На практиці тягар обґрунтування недобросовісних реєстрації або використання доменного імені покладається на позивача і іноді унеможлиблює отримання рішення на свою користь. Наприклад, у справі *Hromadske Telebachennya v. Roman Skrypin S.R.O.* (Case No. DTV2016-0004) [104] арбітр дійшов висновку, що в матеріалах справи відсутні докази, які свідчать про недобросовісність реєстрації доменного імені <hromadske.tv>, на підставі чого відмовив позивачу в задоволенні його вимог щодо переделегування доменного імені.

Тому, на етапі впровадження UDRP в домені .UA цей критерій за домовленістю сторін було модифіковано і обов'язок доведення недобросовісної реєстрації визначено альтернативно і визначено моментом реєстрації доменного імені або за фактом його використання.

На недобросовісність поведінки реєстранта, відповідно до п. 4 (b) UDRP, можуть вказувати наступні обставини:

- 1) реєстрація або придбання доменного імені було здійснено, головним чином, з метою наступного продажу, оренди або іншого способу передачі зареєстрованого доменного імені заявнику, який є володільцем знака для товарів і послуг, або його конкуренту за цінну винагороду, понад документально підтверджених особистих витрат, безпосередньо пов'язаних з доменним ім'ям;
- 2) реєстрація доменного імені проведена з метою перешкодити володільцю торгової марки або найменування послуг відобразити такий знак у відповідному доменному імені за умови, що реєстрант брав участь у таких діях (поведінці);

- 3) доменне ім'я зареєстроване перш за все з метою завадити діяльності конкурента;
- 4) використовуючи доменне ім'я, його власник свідомо намагався з метою отримання комерційної вигоди привернути користувачів Інтернету на свій веб-сайт або в інше місце в Інтернеті, створюючи ймовірність плутанини з торговою маркою заявника, який нібито є засновником, спонсором, партнером або підтримує цей веб-сайт або інший ресурс, продукт або послугу, що пропонується на цьому веб-сайті або ресурсі [86].

Водночас, перелік обставин, визначених п. 4 (в) UDRP не є вичерпним. В разі виявлення і інших обставин, що вказують на недобросовісність поведінки реєстранта, вони можуть бути визнані як доказ недобросовісної реєстрації і використання доменного імені.

Отже, положення UDRP порушенням визнають лише недобросовісну реєстрацію та використання доменного імені. Водночас, вони містять перелік не лише обставин, які вказують на наявність законного інтересу щодо доменного імені у реєстранта, а й перелік обставин, за яких реєстрація та використання доменного імені розглядаються як недобросовісні. Кожен з зазначених переліків носить невичерпний характер і під час розгляду справи як доказ, що вказує на наявність законного інтересу або свідчить про недобросовісність поведінки реєстранта, може бути визнано і іншу обставину, не передбачену переліками.

Щодо судового захисту прав, то на практиці проблеми судового розгляду доменних спорів проявляються в багатьох аспектах. Зупинимося на деяких із них.

Щодо визначення судової юрисдикції. Оскільки найчастіше такі спори виникають у сфері реалізації суб'єктами господарювання своїх прав та законних інтересів, вони вирішуються господарськими судами, як правило, за місцезнаходженням реєстранта доменного імені. В інших випадках такого роду справи розглядаються судами загальної юрисдикції [105].

Складнощі щодо доказування. Підготовка аргументації для такого типу спорів у судах має багато специфічних особливостей і тонкощів. Зокрема, розгляд даної

категорії справ вимагає відповіді на питання, яку мету переслідувала особа, яка порушує права первинного володільця: комерційну чи некомерційну [106].

Специфіка Інтернету як сфери функціонування доменних імен, на думку Носіка Ю. В., позначається на тому, що традиційні засоби доказування часто стають непридатними для фіксації значимих для вирішення спорів фактів. І навпаки, нетрадиційні засоби доказування (наприклад, документи в електронній формі, листування за допомогою засобі електрозв'язку) можуть найкращим чином характеризувати стан правовідносин сторін спору [107, с. 311]. Однак суди обережно відносяться до такого різновиду доказів.

Воліна Т. зазначає, що суди загальної юрисдикції приймають роздруківку із сайту. Господарські суди не вважають її доказом. Тому в господарському процесі інформацію на сайті може переглянути сам суддя (але вона до засідання може зникнути), або потрібно звертатися за допомогою до експерта. Щоправда, експертиза такого роду може виявитися довготривалою та дорогою. Дешевше буде зафіксувати інформацію на відео, що, виходячи з позиції Вищого господарського суду, також буде належним доказом [106].

Встановлення відповідача. Якщо за доменом стоїть фізична особа, вважає Воліна Т., реєстратор може відмовити в інформації. У такому випадку необхідно в судовому процесі заявити клопотання про витребування доказів.

До речі, реєстратор разом з реєстрантом можуть указуватись як відповідачі. Це дозволить не тільки заборонити використання доменного імені його володільцем, а й домогтися передання найменування володільцю торговельної марки. Щоправда, тут, очевидно, доведеться посилатися на ст.13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, доводячи, що це ефективний спосіб захисту прав [106].

До того ж, визначення суб'єктного складу відносин, пов'язаних із використанням мережі Інтернет, зумовлюється тим, що користувач входить в мережу завдяки діяльності самостійної особи, що надає такі Інтернет-послуги – провайдера, доменне ім'я також реєструється самостійною третьою особою – реєстратором, до того ж самостійним суб'єктом є й власник самої адреси сайту, який власником

самого сайту може не бути [39, с. 31]. В такому разі незрозумілим стає коло сторін, зокрема встановлення відповідача (співвідповідачів) та визначення третіх осіб, права та обов'язки яких може бути змінено при вирішенні спору.

Тому коли виявиться, що діяльність окремого Інтернет-ресурсу є нелегітимною, відповідачем необхідно визначати власника самого ресурсу, а третіми особами – власника Інтернет-адреси, власника веб-серверу, на якому розміщено ресурс та реєстратора, що зареєстрував відповідне доменне ім'я.

Пунктом 12 Постанови Пленуму ВСУ № 1 від 27.02.2009 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» визначено: «Належним відповідачем у разі поширення оспорюваної інформації в мережі Інтернет є автор відповідного інформаційного матеріалу та власник веб-сайту. Якщо автор поширеної інформації невідомий або його особу та/чи місце проживання (місцезнаходження) неможливо встановити, а також коли інформація є анонімною і доступ до сайту - вільним, належним відповідачем є власник веб-сайту, на якому розміщено зазначений інформаційний матеріал, оскільки саме він створив технологічну можливість та умови для поширення недостовірної інформації». Часто особі відмовляють у задоволенні позову через відсутність достатніх доказів, які підтверджували б, що саме власником веб-ресурсу, на якому розміщена оспорювана інформація, є відповідач. Як відомо дані про власника веб-сайту можуть бути витребувані відповідно до положень ЦПК України в адміністратора системи реєстрації та обліку доменних назв та адреси українського сегмента мережі Інтернет [108].

Позиція судів була однозначною: власником сайту є особа, на яку зареєстроване відповідне доменне ім'я. Доменне ім'я, зареєстроване у відповідному домені, використовується для позначення відповідного сайту. Для того, щоб сайт був позначений конкретним доменним ім'ям, спочатку необхідно зареєструвати доменне ім'я у відповідному домені (Рішення Рівненського міського суду від 07.05.2015 р. у справі № 569/8791/14-ц) [108].

Під час реєстрації доменного імені реєстрант надає контактну інформацію про себе реєстратору, таким чином, ці дані є в розпорядженні реєстратора та адміністратора. Факт реєстрації доменного імені означає делегування прав на нього реєстранту, який використовує відповідне доменне ім'я для позначення сайту, тобто є володільцем цього сайту.

Відповідно належним підтвердженням того, що певна особа є володільцем сайту, є дані, отримані від адміністратора адресного простору українського сегменту мережі Інтернет у відповідному домені, а також дані, отримані від реєстратора, який на підставі цивільно-правового договору, укладеного з реєстрантом, здійснював реєстрацію відповідного доменного імені. Окрім того, доменне ім'я може бути переделеговане іншій особі на підставі відповідного цивільно-правового договору [108].

Необхідність подачі заяви про забезпечення позову. Для того, щоб вберегтися від знищення доказів порушення прав, позивачу разом із позовною заявою необхідно подати заяву про забезпечення позову.

Не застосування норм міжнародного права. Українські судові інстанції переважно не застосовують міжнародні правила. Це зумовлено тим, що в силу ст. 4 Господарського процесуального кодексу [109] такі норми не входять у список джерел, якими керуються господарські суди при розгляді спорів.

Захистити порушені права, пов'язані з використанням доменного імені, можуть лише володільці зареєстрованих торговельних марок (знаків для послуг). Так, Нагорняк Г. та Склярів Р. зазначають, що «українські суди також схиляються до позиції, що захист повинен надаватися лише володільцям зареєстрованих торговельних марок (знаків для послуг), однак це не стосується випадків, коли комерційне (фірмове) найменування є добре відомим» [50, с. 224].

Судові рішення, що зобов'язують передати домен володільцю торговельної марки (знаку для послуг), мають і зворотний бік. Зважаючи на викладену позицію суду, у недоброчесного користувача виникає можливість захвату домену шляхом реєстрації торговельної марки (знаку для послуг) з аналогічною назвою, оскільки,

за наявності зареєстрованої торговельної марки (знаку для послуг), найбільш вірогідно, що суд надасть перевагу саме володільцю свідоцтва.

На жаль, такий розвиток подій можливий не тільки у випадку, коли домен з'явився до реєстрації торговельної марки (знаку для послуг), а навіть до появи самої торговельної марки (знаку для послуг). У даному випадку суд буде керуватися законом, а за законом заборонено незаконно використовувати торговельну марку (знак для послуг). При цьому час реєстрації торговельної марки (знаку для послуг) та домену не має значення.

Власники популярних сайтів не можуть бути певними у безпеці свого доменного імені, якщо домен не зареєстровано як торговельна марка (знак для послуг). Зважаючи на рішення судів, прийняті останнім часом, будь-яка особа може вимагати передачі їй уподобаного доменного імені, просто зареєструвавши торговельну марку (знак для послуг) з тотожною назвою [50, с. 224].

Для подолання вищезазначених та інших проблем судового розгляду доменних імен було запропоновано наступний комплекс змін та доповнень до вже існуючих заходів безпеки в Інтернеті:

1) щодо проблеми анонімності сторін та їх ідентифікації – запровадити обов'язкову перевірку реєстраторами доменних імен (веб-адрес) даних сервісу «whois», що використовуються для направлення запитів з приводу отримання інформації про реєстрацію доменного імені до фактичного делегування веб-адреси клієнту, тим самим перевіряючи подану інформацію для реєстрації лише в контексті, чи може вона існувати (така інформація) в цілому, а не достовірність зазначених даних;

2) задля забезпечення прав володільців торговельних марок (знаків для послуг), елементи назв яких можуть використовуватися зловмисниками з метою реклами своєї продукції:

– створити сервіс із відслідковування ідентичних доменних імен, які можуть мати схожість з уже зареєстрованими торговельними марками (знаками для послуг), й повідомляти володільців виключних прав на відповідні назви чи позначення про виявлену схожість, насамперед покращить оперативність їх реагування на

порушення своїх прав та вирішить проблему з фіксуванням такої схожості, бо сама система зможе повідомляти право володільця, як у електронній, так і в письмовій формі, з відповідно завіреним висновком про ідентичність, відомі дані про володільця схожої веб-адреси;

– паралельно з положеннями Корпорації Інтернету з розподілу імен та адрес (ICANN), шляхом впровадження через національне законодавство, розробити компанією-володільцем домену .UA для веб-адрес в цьому та регіональних доменних зонах електронний реєстр веб-сайтів на основі даних бази «whois» з подальшою можливістю роздрукування володільцем веб-адреси відповідного посвідчення-витягу, яке б слугувало доказом наявності відповідних прав на зазначену в ньому адресу, і наявність якого (посвідчення) можна було б перевірити судом, шляхом звірення реєстраційного номеру посвідчення та запису про таку веб-адресу в реєстрі, повний доступ до якого мали б виключно реєстратори та суди, інші уповноважені на те установи. Виокремлення такого підходу спрощує можливість отримання документу, що засвідчував би відповідні права, а також полегшує саму доказовість зазначених даних;

– надати регіональним реєстраторам можливість самостійно врегульовувати доменні спори за правилами ICANN, за умови згоди обох сторін на подібний вид вирішення такого спору, однак залишити альтернативну можливість звернутися до суду;

3) для встановлення факту досягнення певних домовленостей, із яких виникають права та обов'язки сторін правовідносин слід запровадити окрему службу «публічного протоколу», за допомогою якого, при користуванні мережею, особа надавала б згоду на зняття інформації щодо свого перебування на окремих веб-ресурсах, а згодом, за необхідності, могла б отримати протокол-витяг своїх дій в Інтернеті, а також засвідчені знімки з монітору щодо вчинених дій (згоди сторін на укладення договору, обговорення його умов) як підтвердження самого факту вступу в інтернет-правовідносини. При цьому особи, які б брали участь у таких правовідносинах, попереджались б про використання одним із учасників відносин такого протоколу і також підтверджували згоду на участь у такій формі їх

посвідчення, та отримували б доступ до такої інформації в частині дій, здійснених ними;

4) з метою поліпшення ефективності та оперативності оцінки доказів судом необхідно забезпечити можливість дослідження судом доказів, що мають виключно електронний характер, розробити системне забезпечення перевірки сертифікатів електронного підпису судом, та надавати відповідні матеріали виключно на основі їх попередньої реєстрації в базі Акредитованого центру сертифікації ключів та засвідчення їх підписом із посиленням сертифікатом; доповнити частину 1 статтю 111 Цивільного процесуального кодексу України пунктом 8 такої редакції: «зберігання наданих сторонами доказів, що мають електронну форму», та пунктом 9: «перевірку сертифікатів, що підтверджують електронні підписи в наданих сторонами документах електронного документообігу» [110, с. 3-4].

В Європейському Союзі при виникненні конфлікту торговельної марки (знаку для послуг) з доменним ім'ям володілець торговельної марки (знаку для послуг) може звернутися до суду з вимогою про витребування доменного імені порушника, метою якої буде отримання права на доменне ім'я порушника та його перереєстрація на ім'я володільця торговельної марки (знаку для послуг). Характерною особливістю даного позову є те, що віндикаційний позов, як такий, ні в чинному законодавстві України, ні в Європейському Союзі не передбачений для захисту торговельних марок (знаків для послуг).

За результатами розгляду справи, суд може ухвалити три варіанти рішень:

1) задовольнити позов з метою уникнення в майбутньому нових порушень; 2) припинити використання доменного імені та не передавати прав на нього; 3) скасувати реєстрацію або винести постанову про відмову у задоволенні позову [111, с. 6].

Кожна із наведених форм захисту має свої переваги та недоліки. На даний час судовий розгляд поки що залишається основною формою, що використовується в Україні, хоча є усі підстави сподіватися, що більшого поширення набудуть альтернативні способи вирішення доменних спорів.

З огляду на сказане, Малиновська Т. М. пропонує ідентифікувати сайти, удосконалити і привести у відповідність із правом на найменування у Цивільному кодексі України та врахувати у Законі «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» або в спеціальному законі [112, с. 32], а Бонтлаб В. В. – прийняти Закон України «Про доменні імена», в якому слід відобразити поняття доменного імені, його основні ознаки, порядок набуття, використання та припинення права на нього, порядок співвідношення доменних імен із іншими об'єктами права інтелектуальної власності, порядок взаємовідносин адміністратора та користувача доменним іменем, територіальні межі права на використання доменного імені, юрисдикцію, під яку підпадає те чи інше доменне ім'я, у тому числі угоди про реєстрацію доменних імен, особливості їх реєстрації, використання та захисту [2, с. 10].

У зв'язку з цим, Демченко Т. В. вважає необхідним законодавчо врегулювати відносини, пов'язані із отриманням, використанням, припиненням та захистом прав на доменні імена, а також визначення меж здійснення цих прав із урахуванням інтересів інших зацікавлених осіб (перш за все володільців торговельних марок (знаків для послуг) та комерційних (фірмових) найменувань. На думку дослідника, «загальнообов'язкові стандарти щодо правового регулювання цих відносин доцільно визначити на рівні міжнародних норм, не обмежуючись при цьому лише запровадженням більш жорстких правил реєстрації найменувань доменів. При розробці відповідних юридичних положень необхідно виходити не лише з позицій захисту прав володільців розрізняльних позначень, але і добросовісних користувачів тотожних чи схожих з ними доменних імен» [113, с. 10].

Вважаємо, що слід погодитися з пропозицією Бонтлаба В. В. щодо доцільності прийняття Закону України «Про доменні імена», хоча запропоновані положення щодо врегулювання законом угод про реєстрацію доменних імен, особливості їх реєстрації, використання та захисту викликають сумнів, адже унікальність кожного домену зумовлює існування власних правил реєстрації в ньому, про що

доцільно визначити в такому законі. Це надало б правилам, які діють в окремих доменах, статусу джерела права. права.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дипломного дослідження доменних імен як засобу індивідуалізації учасників цивільного обороту можна сформулювати наступні висновки.

1. Процес виникнення та розвиток доменних імен опосередкований швидким розвитком та глобальним поширенням мережі Інтернет. Пройшовши шлях від виконання суто технічної функції – адресації в Інтернет-мережі до комерціалізації, доменні імена виступають одним із засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту як в сучасному світі, так і в Україні.

Аналіз вітчизняної нормативно-правової бази також дає можливість виділити кілька періодів в історії правової регламентації відносин у сфері доменних імен: перший період (2002-2006 р.р.): внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» та фіксація поняття «домене ім'я»; прийняття Закону України «Про телекомунікації»; прийняття підзаконних нормативно-правових актів, спрямованих на врегулювання відносин, що виникають з приводу адміністрування доменних зон; другий період (2007-2015 р.р.) – розвиток правового регулювання доменних імен можна назвати мінімальним (Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» щодо пріоритетності прав володільців торговельний марок над правами володільців доменних імен); третій період (2015 р. – по теперішній час) – в національному законодавстві вперше: зафіксована україномовна доменна зона .УКР; домене ім'я визнано об'єктом права інтелектуальної власності (Концепція реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності).

2. Аналіз підходів до розуміння доменних імен дає можливість засвідчити відсутність в нормативно-правових актах єдиного визначення доменного імені, що знайшло відображення і на рівні правової доктрини. Зокрема, науковцями пропонується три підходи до розуміння доменного ім'я, а саме: технічний, цивільно-правовий та змішаний. Останній із запропонованих, вважаємо, є

найбільш вдалим, оскільки дає можливість визначити правову природу доменного імені з урахуванням технічних вимог до них саме як засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту.

3. Характеристика доменних імен як засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту дала можливість стверджувати про нематеріальний характер доменних імен, що дозволяє віднести до благ (задовольняють потреби суспільства, мають вартісний вираз). Водночас, договірний характер виникнення права на доменне ім'я, строковий характер дають можливість віднести їх до прав інтелектуальної власності майнового характеру. При цьому, маючи специфічні особливості, доменні імена займають самостійне місце в системі об'єктів права інтелектуальної власності і не ототожнюються з суміжними об'єктами, зокрема, з такими як знаки для товарів і послуг та комерційне (фірмове) найменування.

4. Реєстрація доменного імені є важливим етапом у набутті права на доменне ім'я, оскільки лише після самого факту реєстрації можливо укладення договору про реєстрацію доменного імені.

Сама реєстрація доменного імені вимагає виконання реєстрантом (заявником) певних умов, зокрема: а) має бути подана заявка на реєстрацію доменного імені; б) здійснено перевірку обраного доменного імені на «незайнятість» та можливість його реєстрації; в) надання відомостей про реєстранта або контактних осіб, якщо це інші особи ніж реєстрант; г) оплата послуг реєстратора відповідно до встановлених ним тарифів.

Підстави для відмови в реєстрації доменних імен визначаються правилами, які діють в межах відповідного домену. Серед них можна виділити підстави загального характеру, які мають місце в різних доменах (невідповідність доменного імені встановленим вимогам, «зайнятість» доменного імені іншим реєстрантом, містить слова або вирази, які порушують чинне законодавство України, чи не відповідають вимогам суспільної моралі (включено у стоп-лист)), а також особливі підстави, які характерні окремим доменам і відображають специфіку їх функціонування.

5. Основною підставою набуття права на доменне ім'я виступає договір про реєстрацію доменного імені. Однак, на даний час можна констатувати

законодавчу невизначеність з цього питання. Цивільне законодавство не розкриває зміст даного поняття та не містить вказівки на умови даного виду договору. Така ж невизначеність спостерігається і на рівні актів, що розроблені адміністраторами доменів вищого українського сегмента мережі Інтернет.

За договором про реєстрацію доменного імені одна сторона (реєстратор) зобов'язується за завданням іншої сторони (реєстранта) надати послуги із реєстрації, делегування, технічного та консультаційного супроводу доменного імені, а реєстрант зобов'язується оплатити реєстратору такі послуги, якщо інше не встановлено договором, та виконувати інші обов'язки, передбачені договором або законом. Такий договір є двостороннім, консенсуальним, оплатним або безоплатним. Він є, як правило, публічним та договором приєднання. За своєю правовою природою договір про реєстрацію доменного імені належить до договорів про надання послуг.

6. Під час користування доменним ім'ям виникають доменні спори, які найчастіше пов'язані з такими правопорушеннями, як недобросовісна конкуренція, кіберсквотинг та зворотнє захоплення домену. Для врегулювання доменних спорів існують як юрисдикційні, так і неюрисдикційні форми захисту, у межах яких є: судовий захист, звернення до органів Антимонопольного комітету, Арбітражно-посередницький центр ВОІВ, переговори/медіація, а також звернення із письмовою заявою про припинення правопорушення. Однією із основних форм захисту доменних імен, яка використовується в Україні є судовий захист. Водночас поширення адміністративних процедур UDRP на домени .UA та .com.UA дають підстави стверджувати про більш широке застосування позасудових (арбітражних) процедур вирішення доменних спорів як найбільш ефективного та швидкого способу захисту доменного імені.

7. Неправомірне використання об'єктів права інтелектуальної власності в позначенні доменного імені призводить до різноманітних правопорушень, в основу класифікації яких в якості критеріїв покладено саме об'єкт, використанням якого і заподіюється шкода правовласнику. Тобто прослідковується чіткий зв'язок між об'єктом, з приводу якого виникає спір, та різновидом правопорушень: об'єкт визначає вид правопорушення (кіберсквотингу).

До кола позначень, які недобросовісно використовуються кіберсквотерами шляхом реєстрації доменних імен, належать: знаки для товарів і послуг; фірмові найменування; міжнародні непатентовані назви (INNs) фармацевтичних препаратів; повні та скорочені назви міжнародних міжурядових організацій; особисті імена; географічні зазначення.

Доменний спір частіше всього ініціюється правовласником товарного знаку, комерційного (фірмового) найменування тощо, який виступає позивачем. Стосовно відповідача, то в такій якості може виступати лише реєстрант доменного імені, який безпосередньо використовує його, чим порушує права позивача. Що ж стосується реєстратора та адміністратора, то вони можуть бути залучені до участі у справі як треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору. Разом з тим, правовласник товарного знаку не позбавлений права визначити реєстратора чи адміністратора домену співвідповідачем в доменному спорі. Однак, в такому разі він має обґрунтувати, яким саме чином реєстратор чи адміністратор порушують права позивача.

8. Дослідження практики розгляду доменних спорів в Україні свідчить про те, що основним засобом захисту прав на доменне ім'я є судовий захист. Разом з тим, приєднання України до країн, спори щодо національних доменів яких розглядаються за процедурою UDRP, можливості захисту прав на доменне ім'я суттєво розширюються. Положення UDRP порушенням визнають лише недобросовісну реєстрацію та використання доменного імені. Водночас, вони містять перелік не лише обставин, які вказують на наявність законного інтересу щодо доменного імені у реєстранта, а й перелік обставин, за яких реєстрація та використання доменного імені розглядаються як недобросовісні. Кожен з зазначених переліків носить невичерпний характер і під час розгляду справи як доказ, що вказує на наявність законного інтересу або свідчить про недобросовісність поведінки реєстранта, може бути визнано і іншу обставину, не передбачену переліками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Криницин А.С. История появления и сущность доменного имени // Студенческий: электрон. научн. журн. 2017. № 8(8). URL: <https://sibac.info/journal/student/8/79630>
2. Бонтлаб В. В. Цивільно-правове регулювання доменних імен: автореф. дис. на здоб. к.ю.н.: 12.00.03, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2006. 20 с.
3. Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності: Закон України від 04.07.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-15>
4. Про телекомунікації: Закон України № 1280-IV від 18.11.2003 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1280-15>
5. Про затвердження Порядку підключення до глобальних мереж передачі даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.04.2002 № 522. - URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/522-2002-n>
6. Про адміністрування домену «.UA»: Розпорядження Кабінету міністрів України від 22.07.2003 № 447-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-p>
7. Про схвалення Концепції розвитку телекомунікацій в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2006 № 316-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/316-2006-p>
8. Порядок функціонування веб-сайтів органів виконавчої влади: Наказ Державного комітету інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України, Державного комітету зв'язку та інформатизації України від 25.11.2002 № 327/225. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1022-02>
9. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2004 № 326. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/326-2004-p>
10. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09.01.2007 № 537. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/537-16>

11. Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності в частині виконання вимог, пов'язаних з вступом України до СОТ: Закон України від 10.04.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-17>
12. Булат Н.М. Періодизація українського законодавства у сфері регулювання доменних імен // Молодий вчений. 2016. № 12.1 (40). С.567-570.
13. Деякі питання використання доменних імен державними органами в українському сегменті Інтернету: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 851. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-2015-п>
14. Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.06.2016 № 402-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-р>
15. Мордвинов В. А. Товарные знаки в ЕС, Германии, России. URL: <http://www.rbis.su/article.php?article=37>
16. Чупрова А. Ю. Юридические аспекты защиты доменных имен // Организованная преступность и коррупция: результаты криминологическо-социологических исследований. Выпуск 2 / Под ред. д.ю.н., проф. Н. А. Лопашенко. Саратов, Саратовский Центр по исследованию проблем организованной преступности и коррупции: Сателлит, 2006.
17. Гладкая Е. И. Правовой режим доменного имени в России и США: дис...канд. юрид. наук: 12.00.03. Москва, 2014. 214 с.
18. Серго А., Гладкая Е. Правовое регулирование доменных имен. М., 2010. 48 с.
19. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України № 3689-ХІІ від 15.12.1993 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>
20. Положення про Галузеву інформаційно-телекомунікаційну систему МОЗ України «HealthNet», затверджене наказом МОЗ № 208 від 26.04.2007 р. URL: https://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20070426_208.html
21. Порядок підключення до глобальних мереж передачі даних, затверджений Постановою КМУ № 522 від 12.04.2002 URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/522-2002-п>

22. Семёнова Т. В. Правовая природа и сущность отношений, связанных с использованием доменных имён // Вестник Полоцкого государственного университета. Сер. Д. Экономические и юридические науки: научно-теоретический журнал. Новополоцк: ПГУ, 2015. № 5. с. 187-191.
23. RFC 1034 - Domain names - concepts and facilities - IETF Tools. URL: <https://tools.ietf.org/html/rfc1034>
24. Єсімов С. С. Окремі аспекти удосконалення інституту доменних імен в інформаційному праві України // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ, 2014. №1. с. 154-163.
25. Калятин В. О. Доменное имя как объект права // Доклад на VII Международной конференции «Право и Интернет». URL: <http://www.ifap.ru/pi/07/>
26. Кравченко В. Домен - не адрес, а средство индивидуализации // ИС. Авторское право и смежные права. 2001. № 2. С. 67-68.
27. Наумов В. Российскиедомены: опасности и правовые возможности. URL: <http://www.russianlaw.net/law/doc/a05.htm>
28. Дмитриев С., Рузакова О. Доменные имена: проблемы российского и зарубежного законодательства // ИС. Авторское право и смежные права. 2001. № 6. С. 16-17.
29. Council of Europe, Committee of Ministers (21 вересня 2011), Declaration by the Committee of Ministers on the protection of freedom of expression and information and freedom of assembly and association with regard to Internet domain names and name strings. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805b1059
30. Калятин В. О. Право в сфере Интернета. М. : Норма, 2004. 479 с.
31. Серго А. Г. Правовоепонятие доменного имени // ИС. Авторское право и смежные права, 2006. № 9. 80 с.
32. Нестерович С. Домен и доменное имя // Материалы научной Интернет-конференции. URL: <http://www.internet-law.ru/forum/index.php?board=10;action=display;threadid=169>
33. ICANN «Top-Level Domains». URL: <https://archive.icann.org/en/tlds/>

34. Бойко Д. В. Правова природа доменних імен Інтернет // Дисертація на здобуття наук. ступеня к.ю.н. Харків, 2005. 212 с.
35. Кулініч О. О. Доменне ім'я як похідний засіб індивідуалізації інформаційних ресурсів фізичних та юридичних осіб у мережі Інтернет // Актуальні проблеми держави і права: Збірник науков. праць. Одеса, Юридична література, 2009. № 51. 496 с.
36. Про реєстрацію доменних імен в національних доменах. URL: <http://reestrator.net.ua/domains/pro-reehstraciyu-domennikh-imen-v-nacionalnikh-domenakh>
37. Реєстрація домену для сайту. URL: <http://joomla-ua.org/content/view/183/64/>
38. Патрушев С.С., Філатов Ю.І. Особливості правового регулювання реєстрації та використання доменних імен // Наука. Релігія. Суспільство, 2011. № 4. С.57-62
39. Калятин В. О. Проблемы правового регулирования доменных имен в гражданском законодательстве // Вестник гражданского права. 2006. № 2. 285 с.
40. Кодинець А. О. Право на засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг. Монографія. К.: ВПЦ Київський університет, 2007. 312 с.
41. Степанов С. А. Имущественные комплексы в российском гражданском праве. М.: Норма, 2002. 176 с.
42. Гражданское право: В 2 т. Том 1: Учебник / Отв. ред. проф. Е. А. Суханов. 2-е изд., перераб. и доп. М.: Издательство БЕК, 2002. 816 с.
43. Лапач В.А. Система объектов гражданских прав. Теория и судебная практика. СПб.: Юридический центр «Пресс», 2002. 544 с.
44. Наумов В. Б. Право и Интернет: Очерки теории и практики. М.: Книжный дом «Университет», 2002. 432 с.
45. Мерзликина. Р. Проблемы правового регулирования отношений в сфере доменных имен // Интеллектуальная собственность. Авторское право и смежные права. 2007. № 4. С. 28-36.
46. Семёнова Т. В. Соотношение доменного имени с другими объектами гражданских прав // Вестник Полоцкого государственного университета. Сер. Д.

- Экономические и юридические науки: научно-теоретический журнал. - Новополюцк : ПГУ, 2012. № 6. С. 160-164.
47. Дозорцев В. А. Интеллектуальные права: Понятие. Система. Задачи кодификации. Сборник статей /Исслед. центр частного права. М.: Статут, 2003. 416 с.
48. Татарникова К. Г. Проблеми реалізації права інтелектуальної власності на інформаційні ресурси в Україні // Юридичний вісник, 2015. №1(3). С. 97-103.
49. Жуванов Д. Проблема доменних імен в Україні. URL: http://inventaua.com/public/ua/domain_ua.htm
50. Нагорняк Г., Скляр Р. Проблемні питання застосування правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності // Матеріали XVIII наукової конференції ТНТУ ім. І. Пулюя, 2014. с. 223-224.
51. Зеров К. Доменні імена. Практика вирішення доменних спорів // Костянтин Зеров розповів студентам про доменні імена та доменні спори. URL: <https://www.slideshare.net/Comedianua/ss-52716943>
52. Дорошенко О., Мінченко Н., Берестюк О. Причини виникнення конфліктів торговельних марок і доменних імен та способи їх вирішення // Теорія і практика інтелектуальної власності. 2013. №4. С. 16-21.
53. Милютин З. Ю. Соотношение доменных имен со средствами индивидуализации: дис...канд. юрид. наук: 12.00.03. РГИИС. М., 2005. 112 с.
54. Регламент публічного домену .UA (версія 3.5) (вступив у дію з 24 січня 2020 року). URL: https://hostmaster.ua/registrators/docs/Reglament21d_3.5_UK.pdf
55. Тимчасові правила реєстрації та користування доменними іменами в домені .УКР. URL: <http://uanic.net/pravila-registracii-i-polzovaniya-domennymi-imenami-v-domene-ukr>
56. Статут об'єднання підприємств в галузі телекомунікацій, інформатизації та інтернет «Український мережевий інформаційний центр». URL: <http://uanic.net/ustav-uanic>
57. Правила домену .UA. URL: https://hostmaster.ua/policy/Policy_of_.UA.html

58. Договір про надання послуг з реєстрації доменного імені на умовах публічної оферти. URL: [https://adamant.ua/wp-content/uploads/2019/02/ Contract_domain-19022019.pdf](https://adamant.ua/wp-content/uploads/2019/02/Contract_domain-19022019.pdf)
59. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
60. Батожська О. В. Договір зберігання транспортних засобів: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.03 / Батожська О. В. – Х., 2010. – 206 с.
61. Майданик Н. Здійснення права на доменне ім'я в мережі Інтернет. Юридична Україна. 2009. № 7 (79). С. 62-67. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/Zurnal_2011/Urid_ukr_2009_7.pdf
62. Договір на надання послуг з реєстрації доменного імені (імен). URL: <https://www.imena.ua/docs/dogovor.pdf>
63. Часті запитання. ТОВ «Хостмайстер». URL: <http://www.gov.ua/faq.html>
64. Правила домену .GOV.UA. URL: <https://www.gov.ua/rules.html>
65. Лідовець Р.А. Право сторін на укладення договору, не передбаченого законом, як один із елементів свободи договору / Р.А. Лідовець // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. 2003. Випуск XI. С. 97-103.
66. Шишка Р.Б. Характеристика договорів. URL: http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2013/statji_n4_29_2013/Shishka_121.pdf
67. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т.- 4 вид., перероб. і допов. / за ред. О.В. Дзери (кер. авт. кол.), Н.С. Кузнецової, В.В. Луця. К.: Юрінком Інтер, 2010. Т. II. 1056 с.
68. Публічний договір про надання послуг реєстрації та підтримки доменного імені. URL: <https://hostpro.ua/ua/publichnyj-dogovor-o-predostavlenii-uslug-registratsii-domennogo-imeni.html>
69. Договір на реєстрацію і підтримку доменних імен. URL: https://www.trifle.net/ua/files/dogovor_domen_2015.pdf
70. Нагорняк Г. Стан та проблеми захисту інформаційних продуктів як об'єктів авторського права у мережі Інтернет // Соціально-економічні проблеми і держава,

2012. № 2 (7). С. 209-217. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2012/12nhsumi.pdf>
71. Попова Н. О. Кіберсквотинг як основний вид правопорушень в доменних спорах // Вітчизняний та світовий досвід правового регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності: Збірник наук. праць за матеріалами Всеукр. Науково-практичної Інтернет-конференції / За заг. ред. О.В. Черевка, О.П. Орлюк. Черкаси, Черкаський нац. університет ім. Б. Хмельницького, 2015. С. 134-138.
72. Case UITGERVERIJ CRUX v. W. FREDERIC ISLER No. D2000-0575 dated October 30th, 2000 / Administrative Panel Decision// WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0575.html>
73. Case Twitter, Inc. v. Ahmet Ozkan No. D2000-0575 dated June 15, 2014/ Administrative Panel Decision// WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/text/2014/d2014-0469.html>
74. Александров А. А. Правовая регламентация защиты доменов от неправомерных захватов // Пробелы в российском законодательстве/ Юридический журнал. 2010. № 4. С.133-135.
75. Філінович В.В., Новгородська І.М. Захист прав власників доменних імен / В.В. Філінович, І.М. Новгородська. Порівняльно-аналітичне право. 2019. № 5. С. 136-138.
76. Case Uniroyal Engineered Products, Inc. v. Nauga Network Services No. D2000-0503 dated July 18, 2000/ Administrative Panel Decision// WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2000/d2000-0503.html>
77. Case The Coca-Cola Company v. Keren, Chen No. D2008-1852 dated January 30, 2009/ Administrative Panel Decision// WIPO Arbitration and Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/html/2008/d2008-1852.html>
78. Case Philip Morris USA Inc. v. Borut Bezjak, A Domains Limited No. D2015-1128 dated September 11, 2015/ Administrative Panel Decision// WIPO Arbitration and

- Mediation Center. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/decisions/text/2015/d2015-1128.html>
79. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
80. Рішення Господарського суду м. Києва від 8 грудня 2016 року у справі № 910/1185/15-г. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63370458>
81. Киберсквоттинг – что это такое и как с ним бороться. URL: [https://dominanta.od.ua/news/kiberskvotting_%E2%90%93_что_это_такое_и_как_s_nim_borotsja_](https://dominanta.od.ua/news/kiberskvotting_%E2%90%93_что_это_такое_и_как_с_ним_боротся)
82. Проценко Д. Техніка безпеки на ринку DNS (системи доменних імен) в Україні, або практичні поради у разі виникнення нетехнічних проблем із доменом. URL: <https://hostmaster.ua/?safety>
83. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1701-15>
84. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр>
85. Тарасенко Л.Л. Порядок розгляду і вирішення доменних спорів. URL: <http://yurholding.com/news/115-poryadok-rozglyadu-virshennya-domennih-sporv.html>
86. Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy: Approved by ICANN on October 24, 1999 / ICANN. URL: <https://www.icann.org/resources/pages/policy-2012-02-25-en>
87. Кудрицька Т. Доменні спори в Україні: останні тенденції та перспективи застосування альтернативних способів вирішення / Т. Кудрицька. // Інтелектуальна власність України. 2012. № 10. С.25-33. URL: https://vkr.ua/ua/publication/domain_disputes_in_ukraine_latest_trends_and_perspectives_of_alternative_dispute_resolution.
88. Булат Н.М. Поняття кіберсквоттингу та його види / Н.М. Булат // Правова держава. 2018. № 31. С. 72-80.
89. Серго А. Доменные имена. М.: Бестселлер, 2006. 368 с.

90. Кіберсквотинг: його види, комерційна ефективність, актуальність сьогодні.
URL: <http://ukrarticles.pp.ua/biznes-i-finansy/16005-kiberskvotting-ego-vidy-kommercheskaya-yeffektivnost-aktualnost-segodnya.html>
91. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
92. Ухвала Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 4 жовтня 2012 року у справі № 6-36781св12. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26933128>
93. Булат Н.М. Поняття брендового кіберсквотингу та шляхи боротьби з ним / Н.М. Булат // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. Правознавство. 2018. Т. 23. Вип. 1 (32). С. 98-110.
94. Рішення Печерського районного суду м. Києва від 30 листопада 2016 року у справі № 757/45200/16-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/64013904>
95. Рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 25 листопад 2013 року у справі № 760/21375/13-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35717827>
96. Постанова Вищого господарського суду від 14 березня 2006 року у справі 21/71. URL: http://www.arbitr.gov.ua/docs/28_1207087.html
97. ІТ-право: навч. посіб. / О.С. Яворська, В.М. Мартин, Л.Л. Тарасенко та ін. Львів: Левада, 2017. 470 с.
98. WIPO Arbitration and Mediation Center. administrative panel decision OPPO Pte. Ltd. v. Private Registration / Alexander Leonidovich Shirkov. Case No. DUA2019-0001. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/search/text.jsp?case=DUA2019-0001>
99. Domain Name Dispute Resolution Service for Country Code Top Level Domains (ccTLDs). URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/ccTLD/>
100. Раєцький А. Доменні спори: різниця між підходами у розгляді акредитованими установами по UDRP та українськими судами. URL: <https://legalitgroup.com/domenni-spori-riznitsya-mizh-pidhodami-u-rozglyadi-akreditovanimi-ustanovami-po-udrp-ta-ukrayinskimi-sudami/>

101. Кислый Т. ВОИС света // Юридическая практика. № 1-2 (1097-1098). 08.01.2019.
102. Олійник К. Доменні спори: українська й міжнародна актуальна практика. URL: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA013152
103. Політика вирішення спорів щодо доменних імен в домені .UA. URL: <https://hostmaster.ua/policy/ua-drp/files/UA-Policy-UK.pdf>
104. WIPO Arbitration and Mediation Center. Administrative panel decision Hromadske Telebachennya v. Roman Skrypin S.R.O.. Case No. DTV2016-0004. URL: <https://www.wipo.int/amc/en/domains/search/text.jsp?case=DTV2016-0004>
105. Захист імені на сайті: судова практика у сфері доменних спорів. URL: <http://kmp.ua/ua/eksklyuziv/651-zahyst-imeni-na-sajti-sudova-praktyka>
106. Воліна Т. Суперечка за ім'я. За яких умов господар торгової марки виграє спір з реєстрантом домену // Закон і бізнес, 2015. № 15 (1209). URL: http://zib.com.ua/ua/print/115629za_yakih_umov_vlasnik_torgovoi_marki_vigrae_spir_z_reestrant.html
107. Носік Ю. В. Сучасна судова практика щодо доменних імен // Юридичні і політичні науки: держава і право. Випуск 45. С. 309-315.
108. Кисіль О. Власники і користувачі домену, доменного імені, веб-сайту в Інтернет відносинах та у судовій практиці. URL: <http://ukrainepravo.com/scientific-thought/pravova-pozytsiya/vlasnyky-i-korystuvachi-domenu-domennogo-imeni-veb-saytu-v-internet-vidnosynakh-ta-u-sudoviy-praktyts/>
109. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
110. Горкуша М. Ю. Перспективи вирішення Інтернет-спорів. URL: <http://bulletin.uabs.edu.ua/store/jur/2012/f0d4f8adcf2b1d9b6fad2d809caf29be.pdf>
111. Четвертий модуль: торговельні марки в мережі Інтернет: матеріали тренінгу для представників господарських судів у рамках проекту ЄС Twinning, 2016. 39 с. URL: sips.gov.ua/i.../004-TRADEMARKS-UKR0416.pdf

112. Малиновська Т. М. Індивідуалізація суб'єктів підприємницької діяльності: дис. на здобуття к.ю.н.: 12.00.03, Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2008. 207 с.
113. Демченко Т. С. Проблеми гармонізації законодавства України про товарні знаки з міжнародно-правовими нормами: автореф. дисер. на здоб...к.ю.н. Київ, 2002. 16 с.